

«Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!» ЭНГИЭЛИ

12+

2019 сыл
Муус устар
25 күнэ
Чэппиэр
№ 16 (10701)

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

МУУС УСТАР 27 КҮНЭ - САХА РЕСПУБЛИКАТЫН КҮНЭ

БЭҕЭНЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын
муньабыттан
бэлиэтээһиннэр

Улуустаабы үөрэх управлениетын начальнигын солбуйааччыта Дь.И. Баишев иһитиннэрбитинэн, муус устар 17-18 күннэригэр «2019 сыл - Бастыг иитээчи» куонкурууска «Сулусчан» оҕо саадын иитээччигэ Мария Владимировна Васильева бастаан улуус чийин республикаҕа көмүскүү барабы. Бүтүн Россиятаабы «Образовой оҕо саада» куонкурууска биһиги улууспуттан «Ромашка» (Граф Бизэргэ) уонна «Сарыал» (Жириэс Кытыл) оҕо саадара лауреат буолбуттар.

Киин балыһаҕа 1254 электроннай больничнай лис толоруллубут, стационарга 98 киһи эмтэнэ сытар, онтон 2 ыарахан туруктаах, суһал көмөҕө 132 киһи наадыбыт, 3 оҕо төрөөбүт, 3 киһи олохтон туораабыт. Бу ый 7 күнүтүн «Онко-поиск» акция сағаламмыт, 423 киһи анализ туттарбыт, 24 чыыһылаттан «Европейская неделя иммунизации» акция сағаланыаҕа.

ТХУ иһитиннэрбитинэн, 1824 ньирэй (48%), 250 кулун (3,3%) төрөөбүт. Кыстыгы туоруурга от тийэр, 4700 т хаалбыт. Үүт тутар пууннар, сыахтар бары аһыллыбыттар. Арай уот ситимэ онһууларынан Түбэ, Таастаах сыахтара тохтоон тураллар. Ыһы сизмэтин 40%-на кэлэн хаһайыстыбаларга тиздиллибит. 50 т хортоупуй (элига) Иркутскайтан кэлиэхтээх. Ыһы уопсай иэнэ быйыл 1630 гектар буолуоҕа. Ол иһигэр биер сыллаах от 1237 га, элбэх сыллаах 371 га.

Муус устар 26 күнүгэр сарсыарда 11 ч. И.Е. Винокуров уонна М.К. Аммосов памятниктарыгар улуус дьоно-сэргэтэ сибэкиллэри, гирляндалары ууруохтара. Күнүс 15 ч. М.К. Аммосов болуосатыгар «Түмэр күүс» диэн үөрүүлээх тэрээһин буолуоҕа. Оно быстапка, дьаарбанка, хорчуопка тэриллиэҕэ. Олонхо дьизиттэн Аммосов болуоссатыгар диэри сахалы таҥастаах дьон сэлэли хаамыахтара. Бу тэрээһин оһуокайынан түмүктэниэ.

Муус устар 27 күнүгэр Саха республикатын күнүн бэлиэтээһин Хатырыкка государственность музейыгар тэриллиэҕэ. Оно СР Ил Дархана А.С. Николаев уонна СР правительствотын салайааччылары, Ил Түмэн депутаттара кэллэллэрэ былаанналар.
Бэлиэтэнэ И. ИВАНОВ

САХА СИРИН ЫТЫКТАБЫЛЛААХ ОЛОХТООХТОРО!

Муус устар 27 күнэ биһиги халандарбытыгар уһулуччу суолтаны ылар. Бу Сахабыт сирэ судаарыстыбаннас ылыммыт кэрэ-бэлиэ күнэ. Лоп курдук 97 сыл анараа өттүгэр ССРС Киин толорор кэммитин Бүтүн Союзтаабы президиума Саха Автономнай Сэбиэскэй Өрөспүүбүлүкэни тэрийэр туһунан бэртээхэй декрети таһаарбыта. Оттон 1992 сыллаахха, ити түгэнтэн номнуо 70 сыл аасытын кэнниттэн, Саха сирэ Арасыйа Федерациятын субъекта буоларын быһаарар өрөспүүбүлүкэ сана конституцияга олоххо кирибитэ.

Бүгүн Саха сирэ – Арасыйа Федерациятын биер үрдүк тэтимнээхтик сайдар субъекта. Аасыт сылларга өрөспүүбүлүкэ бигэ туруктаах буоларыгар, иннин дьэки кизэник хардылаан, олох-дьаһах өттүнэн күүскэ сайдарыгар, үөрэххэ, наукаҕа, доруобуйа

харыстабылыгар уонна да атын салааларга үрдүк чыпчааллары дабайарга сүнгэннээх үлэ ытытылына.

Ити барыта Сахабыт сирэ бөҕө-таҕа акылааттаах буолан кыаллына, сатанна. Ону уурбут-туппут дьоммутунан – өрөспүүбүлүкэбитин төрүттээбит, сахабыт норуотун улуу уолаттара Максим Аммосов, Степан Аржаков, Исидор Барахов, Былатыан Ойуунускай уо.д.а. буолаллар.

Биһиги өрөспүүбүлүкэбит сирин-уотун баайынан, ураты кэрэ айылҕатынан, технологияҕа уонна наукаҕа үрдүк ситиһилэринэн аатырар. Ол гынан баран, Сахабыт сирин саамай сүрүн баайа – ураты талааннаах, туруу үлэһит, үтө майгылаах дьоно-сэргэтэ буолар. Сахам дьоно, эһиги күннээҕи үлэтитинэн-хамнаскытынан өрөспүүбүлүкэ, бүтүн дойду бүгүһүнүтүн уонна инникитин

айабыт-туҕабыт, кэскиллээх аартыктары арыабыт.

Биһиги элбэх омуктаах норуоппут бастыг үгэстэригэр тирээтирэн, эйэһэн уонна биер санаанан, сайдыы билигини көдүүстээх суолларын туһунан иннибитигэр турар бары сороктары толорукпут уонна Сахабыт сиригэр инникитин үтө-байылыат олоһу хааччыһахпыт диэн бигэ эрэллээхпиз!

КҮНДҮ БИЕР ДОЙДУЛААХТАРЫМ!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин салалтатын аатыгтан уонна тус бэйэм бу суолталаах бырааһынньыгынан ис сүрэхпиттэн эбэрдэлибин! Барыгытыгар үтөнү, сырдыгы уонна төрөөбүт Сахабыт сирэ чэчири сайдарын туһугар сана ситиһилэри бағарабын!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана А.С. НИКОЛАЕВ

2019 сыл — Эҕсиэли олонхо туоната

«ОТОННООТОХХО ОНҒОЙУК ТУОЛАР»

Быйыл Нам улууһун көхтөөх, түмсүүлээх дьон-сэргэтэ олус эппиэтинээстээх республикатаабы тэрээһини - «Олонхо Ыһыаҕын» тэрийэн ытыһаахпыт. «Дьэ, Намнар хайдах тэринэн ытыллара буолла?...» диэн күүтээчи үгүс. Дойдулаахтар бары долгуйар, кыахпытынан ыһыах тэрээһинигэр көмөлөһөр бағалаах курдукпут. Улууспут тэрилтэлэрэ, араас дьарыктаах предпринимателлэрэ, олохтоохторо Олонхо фондатыгар үбүнэн көмөлөрүн киллэртэн эрэллэр. Улууспут нэһиликтэрэ, общественнай тэрилтэлэрэ, түмсүүлэрэ Олонхо ыһыаҕар аһаҕастык бағарыттар. Улууспут нэһиликтэрэ, общественнай тэрилтэлэрэ, түмсүүлэрэ Олонхо ыһыаҕар аһаҕастык бағарыттар.

Аасыт нэдиэлэҕэ улууспут дьонно, долгуйар Дьокуускайга кириэн, Олонхо ыһыаҕар аһаҕастык «Нам күнүн» А.Е. Кулаковскай — Өксөкүлээх Өлөксөй аатынан Но-

руоттар доҕордоһууларын дьизитигэр тэрийэн ытыттылар. Манна сахалы таҥас сап, иһит-хомуос, араас кизэргэл, Нам улууһун олоһун дьаһаҕын, үлэтин-хамнаһын көрдөрөр хаартыскалар быыстапкалара тэриллэн элбэх киһи сэнээриитин ылла.

Айылҕаттан айдарылаах, айар дьобурдаах дьоннорбут Анна Николаева, Вера Борисова, Вероника Винокурова кэлбит доҕно кылынан тигиигэ, тириинэн араас суумкалары онорууга, анал кырааскаларынан оһуордары түһэриигэ маастар-кылаастары ытыттылар. Дьэ, кырдык да дьобурдаах, тулуурдаах мындыр эрэ киһи ылсар дьарыктара эбит. Тупсаҕай, бөҕө-таҕа гына онорорго араас албас, кистэлэн баарын көрдүбүт-иһиттибит.

Сарсыардаттан кизэһэннэ диэри улууспут «Эрэл», «Ил-гэ» кооперативтара, Модут агроосуолата, Партизаннаабы «Эверстова Е.И.» ИП бэкээринэтэ үүттэн, эттэн, бурдук-

тан астаммыт араас астары, «Кизэргэ» ИП у.д.а. куорат, улуус предпринимателлэрэ сахалы таҥаһы, кизэргэли, иһити-хомуоһу атылаатылар. Элбэх куорат олохтооҕо кэлэн астына атылаһан бардылар. Дьоннор олохтоох бордоуксуйаны хамаҕатык атылаһар буолан эрэллэр эбит дии санаатым. Ол эрэри сорохтору, ордук кырдыҕастары сыана чугутара харахха бырабыллар.

Кизэһэ улууспут культуратын управлениетын үлэһиттэрэ тэрийиһилэринэн улууспут талааннаах ыччаттара, үүнэн иһэр эдэр ырыаһыттарбыт, уус-уран самодеятельнай коллективтара олус бэртээхэй, сэргэх кэнсиэри көрдөрдүлэр. Кэнсиэр сағаланытыгар улууспут баһылыга Юрий Слепцов нэһиликтэр баһылыктарын кытта сыанаҕа тахсан мустубут дьонно эбэрдэлээтэ, быйыл Намна ытыһылаахтара Олонхо ыһыаҕар бэлэмнэниигэ, ытыһыга күүс-көмө буо-

ларга ыһырдылар.

Бу благодотворительнай кэнсиэргэ, үлэ, үөрэх күнэ буолан, эбэтэр биллэри ситэ барбатаһынан эбитэ дуу, көрөөччү аһыах буолан биердэ. Куоракка олохсуйан олоһор биер дойдулаахтарбыт, Советскай союз Муоратаабы байыаннай флотугар сулууспалаабыт моряктарбыт — Нам уолаттара, индивидуальная предприниматель Г.Г. Дьяконов ыһыах фондатыгар көмөлөһөр үптэрин уурунаҕа түһэрдилэр уонна бар дьоннорун биер сомоҕо буолан Олонхо ыһыаҕын үрдүк таһымнаахтык тэрийэн ытыттылар.

Сизн БОЛДУУ

2019 сыл — Эҕсиэлигэ
Олонхо туоната

Уопсайа Фондаҕа
биллигини туругунан -
10 634 267, 23 солк.

Реквизиты:
**ФОНД ПОДДЕРЖКИ
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ
НАМСКОГО УЛУСА**
ИНН 1417010525
БИК БАНКА 049805609
К/С 3010181040000000609
НОМЕР р\с
40703810276000001475
Дата открытия 06.02.2019

**НАИМЕНОВАНИЕ
БАНКА:**

ЯКУТСКОЕ ОТДЕЛЕНИЕ №8603 ПАО Сбербанк
г. Якутск, Доп. офис
№8603/060, 677007, г.
Якутск, ул. Кирова, 29.

«Эҕсиэли» хаһыат
аныгыскы нүөмэрэ
муус устар 30 күнүгэр,
ойтуорунньукка,
4 страницанан тахсыаҕа

Биһиги сьахпытыгар

Хаһыаппыт уонна «Отуу уота» литературнай түмсүү күннэрин чэрчитинэн, муус устар 4 күнүгэр Көбөкөнгө аабааччыларбытын кытта көрүстүбүт. Көбөкөннөр сахалыгы куттаах, киһи-кута сүрэ тохтуур балаҕаннарыгар олус сайаастык, истинник көрүстүлэр.

Олохтоохтор почта нөҕүө, 10-ча ыал улуус, республика хаһыаттарын суруттараллар эбит. Өрүс унуор олоор буолан, хаһыат кэлэрэ күчүмэйдэрдээх, онон суруттарыта туттуналларын, онно эбии почтальон суох буолан почтаттан бэйэлэрэ ыллалларын этэллэр.

«Энсиэли» хаһыат редактора В.Г. Касьянов хаһыат таһаарытыгар инники турар соругу-сыалы иһитиннэритин кэнниттэн, «Отуу уота» литературнай түмсүү председателэ А.Г. Дунаев түмсүү үлэтин туһунан кэпсэтэ. Хоһоонньуттар П.Д. Байанаева, М.П. Мохначевская — Маарта-Мария, Е.А. Лукинова — Сэргээнэ хоһооннорун иэйиилээхтик ааҕан иһитиннэрдилэр уонна олохтоох библиотекаҕа бэйэлэрин кинигэлэрин бэлэхтээтилэр. Александр Дунаев уонна хаһыат корреспондента Иннокентий Иванов ырыа ыллаан көрсүһүүнү өссө күүркэттилэр.

Хаһыаппыт күннэрэ Түбэҕэ олус интэриэһинэйдик ааста. Суруйааччылары, суруналыстары маанылаан, нэһилиэк балаҕаныгар көрүстүлэр. Балаҕан хаһаайката Александра Куприянова балаҕан хаһан тутулубутун, үлэтин-хамнаһын билиһиннэрдэ. Кини кэпсээниттэн балаҕан барахсан нэһилиэк бүттүүнүн туһанытыгар туттулларын биллибит. Дьобус үбүлүөйдөр, дьоро киэһэлэр, төрөөбүт күннэр тэриллэллэр эбит. Собоһоно да кыра — киһиттэн 50 солк. Ол эрэри балаҕан төһө да саҕатык тутуу буоллар, акы-

ХАҤЫАТ — ААБААЧЧЫТЫНАН

Көрсүһүүгэ олохтоохтор төһө да аһыах буоллаллар, олус көхтөөхтүк кытыннылар. Инникитин хаһыакка туһалаах сүбэлэр, ыччат, оҕо саха аһын аһаабат буолан эрэллэр диэн этэн туран, сахалар төрүт аспыт киһи доруобуйатыгар, этигэр-хааныгар дьайыыларын туһунан элбэх матырыйааллар тахсаллара буоллар диэн санааларын үллэһиннилэр. Дуобакка СР спордун маа-

старыгар кандидат Надежда Протопопова биир кэмнээх сеансыгар оонньообуттаран Гавриил Слепцов, Виктория Бочкарева, Антонина Сивцева дьулуурдаахтык кирсэннэр грамотанан, сэмэй бэлэҕинэн наһарадаланнылар. Хаамыска уонна хабылык улуустаабы федерациятын чилиэнэ, биир дойдулаахтара Мария Лукинова маастар-кылаас ыытта.

С. АРГУНОВ

лаатын тэллэй сиэн эрэйдээбит. Харчы мунньуан уонна олохтоох дьаһалта көмөтүнэн сыллата ыраастыыллар, өрөмүөннүүлэр эбит. Быһыл балаҕаммытын олохчу өрөмүөннүөхпүт диэн хаһаайка санаатын үллэһиннэ.

Нэһилиэнньэни кытта көрсүһүү аатырбыт учуонай Мария Охлопкова аатынан орто оскуолаҕа буолла. Дьон син кэлэ сатаабыт. Уксэ учууталлар уонна үөрэнээччилэр. Аһыах киһи сыл иккис аһарыттан «Энсиэли» хаһыакка суруттарда. Хаһыаппыт ис хоһоонугар, тутулуугар балаҕачча ыйытыгы, этии кирирдэ. Ол биһигини олус үөрдэр. Аабааччыларбыт сүбэлэрин, интэриэһинэй темаларын мэлдьи олоххо киллэрэргэ

дьулунабыт. Түбэлэр дьикти, дьийбэ кэпсээннэри, үһүйээннэри, кроссвордары, сканвордары хаһыат страницатыгар көрүөхтэрин баҕаралларын эттилэр. Бу иннинэ 2 Хомустаах нэһилиэгэр сырыыбытыгар олохтоохтор, «Энсиэли» — дьибэ кэргэн бүттүүнэ ааҕар хаһыата буолуохтаах диэбиттэрини, түбэлэр эмиэ, саастарынан бары араҕаны хабар рубрикаларга ыстатыйалары, сыһыаннаах сыһыаннаах матырыйааллары бэчээттээн диэн сүбэлээтилэр.

Хаһыатчыттары, биһигини тэнэ (редактор В. Касьянов, солбуйааччы редактор Л. Ноговицына, корреспондент И. Иванов), «Отуу уота» литературнай түмсүү сала-

йааччыта, поэт, суруйааччы, суруналыыс А. Дунаев, суруйааччылар Иван Бубякин, Чөһөҥчөк, Екатерина Лукина-Сэргээнэ, Зинаида Нератова-Тупсууна сырыттылар. Айар үлэлэрин билиһиннэрдилэр, ырыа-хоһоон бэлэхтээтилэр. Аһардас ырыанан хоһоонунан эрэ мунгурдаммакка, сырыыбытыгар мэлдьи дуобатчыты, сахалыы остуол оонньооччутун илдэ сылдыабыт. Бу икки көрүгү хас нэһилиэк айы үөрэ-көтө, уруйдуу көрсөллөрүттэн көрдөххө, дуобат уонна сахалыы остуол оонньоута ханна даҕаны кэрэхсэнэр, биһирэнэр эбит диэн түмүккэ кэллибит.

Түбэлэргэ энтузиаст-оонньооччулар, спорт маастарыгар кандидат Анатолий Матвеев, хабылыкка, хаамыскаҕа улуустаабы сахалыы остуол оонньоутун федерациятын председателэ Маргарита Охлопкова биир кэмнээх сеан, маастар-кылаас биэрдилэр. Дуобакка уонтан тахса киһи оонньоото, ол иһигэр 4 оҕо. Түмүгэр, алтыс кылаас үөрэнээччитэ Влас Попов дуобатчыт биһирэбилин, хайҕалын ылла. Итиэннэ дьулуурдаахтык оонньообуттары иһин музыка учуутала Альбина Бандарева, онус кылаас үөрэнээччитэ Айнаар Никонов бэлиэтэннилэр.

Лена НОГОВИЦЫНА

Улуус баһылыгы колонката

ААСПЫТ НЭДИЭЛЭБЭ

Аабааччы дорообо!

Аммаҕа буолуохтаах VII Саха норуотун спортивнай оонньоуларыгар бэлэмнэни үлэ хаамытын чопчулаһар соруктаах «Төгүрүк» остуол буолан ааста. Ирэ-хоро кэпсэтигэ салалта, спорт, үөрэх управлениетын специалистара кыттыны ыллылар. Нам улууһуттан быһа холоон 200 тахса спортсмен 12 көрүнгэ кыттыны ылара кэтэһиллэр. Билигин үрдүк эппиэтинэстээх күрэххэ спортсменнарбыт дьяһардаахтык дьарыктаналлар, бэлэмнэнэллэр. Ситиһиилээхтик кыттыахтара диэн эрэл улахан.

Биир үөрүүлээх түгэнинэн «Алмазэргиэнбанк» эбии офийһын үөрүүлээхтик арыыйы буолла. «Алмазэргиэнбанк» Намнаабы салаатын сырдык офийа, түөрт мэндиэмэннээх билинни үйэ ирдэбилгэр эппиэттиир, толору хаачылыылаах таас дьибэ маннайгы этээһигэр аанын тэлэччи арыйда. Биһиги бааны кытары сөбүлэн түһэрсэн улууспут социальнай-экономическэй сайдыытын туһугар ыкса үлэлиир былааннаахпыт.

Мань тэнэ Нам улууһугар бырайыактыыр управление көбүлээһинэн социальнай суолталаах инновация киинэ тэриллээтэ. Бу киин сүрүн сыала-соруга — улууска баар коммерческайа суох тэрилтэлэри барыларын түмэн, муньнан куонкурстарга, граннарга кытыннары, мань тэнэ өйү-санааны атастаһар площадканы тэрийии буолар. Мань тэнэ сүрүн үлэттэн ураты отчуоттарыгар күүс-көмө онгорор буолуохтара. Көрсүһүү түмүгэр коммерческайа суох тэрилтэлэр чилиэттэрэ сэргээтилэр, бииргэ үлэлэһэргэ сөбүлэннэрин биэрдилэр.

Улууспутугар туризм сайдыытын билэ-көрө, предпринимательство, атыы-эргиэн уонна туризм министрэ Ирина Высоких тахса сырытта. Таһаарылаахтык үлэлии-хамныы сылдыар урбааннарбыт бэйэлэрин бырайыактарын сиһилии кэпсээн иһитиннэрдилэр, сытырхайбыт бопшуруостар тула киэнник кэпсэттибит. Министр Нам улууһа баай айылҕата, дьоллоох Дьокуускай куораттан чугас сыгара бу салааны сайыннарыыга, кэнэтигэ төһүү буоларын бэлиэтээтэ. «Мань сэргэ, кыһалҕа баар эрэри ону быһаарарга үлэ быыстала суох барар», — диэн тоһоһолоон эттэ. Быһыл XIII республикатааҕы Олонхо ыһыаҕа ытыллыан иннинэ «Маастардар дэриэбинэлэрэ» улахан бырайыактыын силигин ситэрэр баҕа санаалаахпытыын министрэ иһитиннэрдилэр. Ирина Сергеевна бу бопшуруону болломтоҕо ылла.

Улууспутугар үөрэх хаачыстыбатын таһыма үчүгэйэ суох. Санаттахха, Саха республикатын Ил Дархана Айсен Николаев таһаарыт уураахтарыттан биирдэстэрэ үөрэх эйгэтин таарыйар. Ол курдук, Саха сирэ үөрэх хаачыстыбатынан Российской Федерация 15 бастыг субьектар ахсааннарыгар кириэхтээх. Биһиэхэ билигин Ил Дархан уурааҕар олоһуран улууска үөрэх хаачыстыбатын үрдэтэргэ бииргэ күүскэ үлэлэһэр, сана хайысхалары чинчийэр үрдүк эппиэтинэстээх сыал-сорук турар. Үөрэх салаатыгар сыһыаннаах специалистэри, үлэһиттэри кытары, көрдөрүүбүт тоҕо намыһабын чинчийэммит инники былааны онгостор үлэ барар.

Юрий СЛЕПЦОВ

Бэлиэ түгэн

САҤА, СЫРДЫК ОФИСКА

Муус устар 19 күнүгэр, Нам улууһун килбэйэр киинигэр, «Алмазэргиэнбанк» хос офийһын үөрүүлээхтик арыдылар. «Алмазэргиэнбанк» Намнаабы салаатын сырдык офийа, түөрт мэндиэмэннээх билинни үйэ ирдэбилгэр эппиэттиир, толору хаачылыылаах таас дьибэ маннайгы этээһигэр аанын тэлэччи арыйда.

Бэлиэтээтэххэ, бу иннинэ 8-с нүөмэрдээх аптека маннайгы этээһигэр хос куортамнаһан үлэли олоруттара. Билигин саҥа, сырдык офийска килийиннэргэ анаан бары усулуобуйа тэрилиннэ. Холобура, олохтоохтор аны төгүрүк күн устата үлэлиир банкомат өнөтүнэн туһаныхтарын сөп буолла. Нам улууһун баһылыга Юрий Слепцов бааны кытары сөбүлэн түһэрсэн, улууспут сайдарын туһугар ыкса үлэлэһэргэ бэлэммит диэн мәктиэлээтэ. Бу курдук республика араас мунуктарыгар баан филиаллара таһаарылаахтык үлэлиллэр.

Александр КОЛМОГОРОВ,
«Нам улууһа» МТ пресс-секретара

**Граф Биэрэгэр оло-
рор, Үөһэ Бүлүүттэн
төрүттээх, талааннаах
дьиэ кэргэттэргэ —
Ирина уонна Евгений
Ивановтарга сылдьан,
Ирина Александров-
на - Графскаяны көрсөн
сэхэргэстим.**

**- Ирина, үтүө күнүнэн!
Бэйэн тускунан, дьонун-
сэргэн, үлэн-хамнаһын ту-
һунан кылгастык билиһин-
нэр эрэ.**

- Үтүө күнүнэн! Мин 3 уол оҕо ийэтэбин. Олоҕум аргыһынаан Евгений Анато- льевичтыын Граф биэрэгэр 2011 сыллаахха, Намнааҕы техникумга үлэли кэлбипит. Кэргэним техникумга бухгалтерынан үлэлиир. Он- тон мин үлэбиттэн тохтоон, оҕолорбун көрөн олоробун. Дьыэҕэ олон сакааһынан иистэнэбин. Оҕуруонан, су- таж ньыматынан аныгы- лыы моһуоннаах кизгэллэри оноробун. Кыл сэлээпһэни өрөбүн.

**- Эйигин, Граф Би-
эригин олохтооҕо, бастын
иистэннэг быһытына
билэбит уонна истэбит.
Хаһаангыттан иистэнэҕин,
төрдүлэргэр иистэнэр дьон
бааллар дуо?**

- Удьуорбар иистэннэг- нэр бааллар. Хос эбэм ийэ- тэ улахан иистэннэг эби- тэ үһү. Хос эбэм Марина Ивановна тус иһити тигэр маастар этэ. Кини үлэлэрэ Москвага тийэ быыстапка-

ТАЛААНЫ ТАБА ТАЙАНАН

ларга турбуттара. Оҕо сылдьан хос эбэм аты- гар олон сити хата- аччыбын. Ийэм Акси- нья Яковлевна Сунтаар улуунун уран тарбах- таах маастара. Кылы- нан сэлээпһэлэри, ту- ос иһиттэри, сиэлинэн хатан хартыналары онорор. Араас быыс- тапкаларга кыттааччы. Ол курдук, миэхэ эмиэ талаан бэриллбит дии саныбын. Аҕам бал- тыта Оксана Гераси- мовна 5-6 сыллааҕыта кэлэн оҕуруо тиһэргэ үөрэтэн барбыта. Он- тон ыла үлүһүйэн күн бүгүнүгэр дылы дьары- ғырабын. Таңас тигэргэ Маргарита Ивановна Чесноковаҕа, кыл сэлэ- эпһэлэри онорорго ийэ- биттэн үөрэммитим. Ол курдук, учууталларым баар буоланнар сата- быллаах буолабын.

**- Элбэх сөбүлүүр дьарык-
кыттан, ордук умсугуйар дьа-
рыгын ханныгы?**

- Барытыгар бэйэм баҕа санаабын, сатабылбын ууран, иэйэн оноробун. Дьарыкпын барытын сөбүлүүбүн, ханны- ғы да чорбоппун, ис сана- абыттан ылсабын.

**- Иистэннэг, дьобур-
даах киһи буоларын бы-
һытынан быыстапкаларга
кыттыгытын дуо?**

- Быыстапкаларга кытта-

аччыбын. Ол эрэн, улахан та- ымнаах быыстапкаҕа быйыл саҕа кытынним. Ол курдук, «Бисер Севера» дьон рес- публикатааҕы таһымнаах быыстапкаҕа кыттаммын, үлэм сыаналанан грамотанан наҕараадаламмытым. Бы- ыйыл «Якутия Мастерская» дьон тэрээһингэ кытынним. Кыл сэлээпһэ тигээччилэр икки ардыларыгар респу- бликатааҕы куонкуруска бэй- йэм көлүөнэбэр бастаабы- тым — улахан ситиһим дии

саныбын. Сыралаах үлэм сыаналаммыты- нан үөрэбин. Ийэбэр, дьоммор махталым мунура суох.

**- Бйга төһө сака-
ас киирэйи, төһө өр
тигэбиний?**

- Куруутун сака- ас биэрэр дьонно- доохпун, кинилэри олус сөбүлүүбүн. Үлэ оҕоһулар бириэмэ- тэ көрүнүттэн араас буолар. Төһө улахан сакааһыттан, оҕоһу- та уустугуттан, иэйи киирэрбиттэн тутулук- таах.

**- Ирина иистэнэриг
таһынан сахалыы ос-
туол оонньуутун хас да
төгүллээх кыайылааҕа
буолабын, ситиһиин
туһунан сырдат эрэ?**

- Хабылык, хаа- мыска дьон оҕо саа- ым оонньуута. Оскуо- лаҕа үөрэнэ сырыттаахпы- на ийэм дьарыктыыр этэ. Ол дьарыгым таах хаалба- тах. Нэһилиэккэ, улууска ытыллар күрэхтэһилэр- гэ куруутун кыттабын, үгүс ситиһиллэрдээхпин.

**- Быйыл Нам улуухугар
буолаары турар республи-
катааҕы Олонхо ыһааҕар,
оҕоһуктаргынан кыттабын
дуо?**

- Олонхо ыһааҕын быыс- тапкатыгар кыттар была- аннаах сылдьабын, сиэл

оҕоһуктарбын, оҕуруонан үлэлэрбин илдээн, дьон- сэргэ дьүүлүгэр туруоруом. Билигин ыһаах чугаһаан сакааһынан эрэ үлэли оло- робун.

**- Билигин үйэҕэ дьиэ
кэргэнгэ эбии дохуот киллэ-
рини биир көрүнүнэн буол-
ла. Хайдах атылыгыһыны?**

- Үксүн сакаас ыламын тигэбин. Социальной ситим- нэргэ биллэри таһаарабын, биирдэ эмит аты-кутуу дьаарбаҕкатыгар кыттаач- чыбын. Сөбүлүүр идэбит, дьарыккыт дуоһуйууну эрэ буолбакка, эбии дохуот кил- лэрэр буоллабына олус үчү- гэй. Сүрүнэ дьонно үөрүү- нү, астыныны саҕара миэхэ эмиэ дьол. Онгорбут оҕоһуктарым Саха сирин араас мунуктарыгар, Россия куораттарыгар тийэрбиттэн үөрэбин.

**- Абааччыларга тугу
баҕарыан этэй?**

- Нам улуунун дьонугар- сэргэтигэр бары үчүгэйи, кэр- нэ баҕарабын. Талаан хас биирдии киһиэхэ барытыгар баар, ол талааны, сатабылы сөпкө туһаннааха, таптааха сөбүлүүр дьарыккыт баар буолуоҕа!

**- Кэпсээнин иһин мах-
танабыт! Айар үлэвэр үрдүк
ситиһилэри, талаанын өс-
сө чочуллан, сайдан дьону
кэрэхсэтэ, үөрдэ туруохтун.
Дьиэ кэргэнгэр доруобуйа-
ны, байылыат олоҕу баҕара-
быт.**

**Надежда СИВЦЕВА -
НАМЫЫНА, Аппааны**

Матрена, Егор сүөһү- сылгы иитэн, оҕуруот аһын олондон быр-бааччы олобор ыал. Улахан хаһаайыстыба- ларын көрөллөрүн таһынан, иис-уус дьикти алыбар ыл- ларбыт дьонунан биллэллэр. Оҕолоро — туспа ыаллар, ба- ры үлэҕэ сыстаҕастар, кы- айыгастар, куруутун дьон- норуугар күүс-көмө буола- лар. Эрдэттэн үлэһэн ин- тервью ылаары тийбитим — хаһаайын хайдаҕа тиэргэн- тэн биллэр дииллэрини, ба- рыта орун оннугар, ханан да быһылаабаттыы бөҕө-таҕа тутуулаах күрүө-хаһаа; сүө- һү хотоно, дала; тыраахтар, массына киирэр гараһа.

**- Матрена, дьыл эр-
гиригэр дьүөрэлэһэн,
үлэбит-хамнаскыт хайдах
сааһыланан барарый?**

- Күһүн алтынньыга икки сибиинньэни идэһэлэнэбит. Сыл аайы икки сибиин- ньэни иитэбит. Дьылыттан көрөмүт бастаан бэйэбит сиирбитин өлөрөбүт. Онтон таһырдыа эт тоҕор буол- бутун кэнниттэн атылыгыр сибиинньэбитин (устээхтэри) “дыһаайабыт”. Ол быһы- гар муус ылабыт. Булуспу- тугар хаһаамыт мууспугу муус ылыахпытыгар диэри тийэр. Эппитин эмиэ кү- һүгүнү идэһэҕэ диэри тиэр- дэбит. Сэтинньи саҕана сылгы хомуура саҕаланар. Аппыт суох буолан, дьонунан кил- лэттэрэн, сылгы укуллатар, убаһа идэһэлэнэр түбүгэр түһэбит, от тийэбит. Ахсын- ньыга диэри хойукку күһүн- нү түбүк бүспэт, ол иһин бу кэмгэ ииспитин-ууспугун кыратык тохтообут, киэ- һэтин эрэ дьарыктанабыт. Үлэ үмүрүйбүтүн кэнниттэн түүлээххэ сакаас ылабын. Быйыл Чурапчыттан, Дьо- куускайтан, бэйэ-бэйэлэри- тэн истинэн, сакаас биэрэн бэргэһэ тиктэрдилэр. Саҕа дьыл кэнниттэн, тохсуньут-

ИННИКИЛЭРИН ТҮБҮГҮРЭ ТҮСТҮҮЛЛЭР

тан саҕалаан ынахтарбыт төрүүлэр. Сылгыларбытын аһата киллэрэбит. Кулун ту- тартан оҕуруот түбүгэ саҕа- ланар.

**- Туой буордаах
Салбанмытыгар ханнык
үүнэни табыллан үүнэрий?
Тугу саамай сөбүлээн
олордоҕун?**

- Буору үчүгэйдик он- оруоха наада. Кумахха, эргэ эпилкэҕэ хара буору эбэн, сыл аайы саҕардан биэрэбин. Биир сыл лабыктаны хата- ран, бытархай ғына кырбаан буорбар куппугум. Көпсөркөй буолан, салгын киирэрим үчүгэй этэ. Виһиэхэ эрдэ хаһынныыр буолан, эрдэ ситэр суортары олордобун. Китайскай перецип наһаа сөбүлүүбүн. Ол иһин бэйэтин хатараммын ыһы сиэмэтин ылабын. Помидорбун хор- туоска сиригэр 80 угу олорд- обун, “Дачник”, “Корона”, “Сибирская скороспелка”, “Ямал” суортары ордор- обун. Оҕуруокка олус наада- лаах итииттэн, тымныыттан

харыстыыр лутрасил баар. Манан бэс ыйыгар хаппыс- табын, күһүн помидорбун сабабын.

Быйыл «Уһун күөл» баа- һынай хаһаайыстыбабыт тэ- риллибитэ 25 сыла. Эт-үүт туттаран дохуот аахсабыт. Сайынын 9 тонна үтү тут- тарыбыт. Аймахтар буолан күргүөмүнэн 100-тэн тах- са тоннаны оттуубут, оч- чоҕо эрэ сыл тахсабыт. Он- тон көмүс күһүн тийэн кэ- лэр. Оҕуруоттан, ойууртан ылбыт быйанмытынан кэнсиэрбэ, барыанна онорон кыһынгыга хаһаанабыт. Битэмиин арааһа эппитигэр, үрүг аспытыгар, балыкпыты- гар, сирбит, оҕуруоптут аһыгар баар буоллаҕа! Сиэннэрбит үлэбит тү- мүгүнэн аһаан-таннан олоробут дьон өйдөбүл- лээх улааталлар. Санаа- бытыгар, бэйэбит аспыт буолан ордук минньигэс, ингэмтиэлээх курдук.

Ити курдук, сылы эргиччи үлэ бүспэт. Биир- тэн биир тахсан иһэр. Ону буоллун-хааллын дьон тут- тубакка, сөпкө тэриннэххэ, эрдэттэн бэлэмнэннэххэ (окко киирэрэгэ астан-таҕастан саҕалаан сэлээркэҕэ тийэ) — оччоҕо эрэ үлэн тахсы- лаах буолар.

**- Аны ииспитигэр, уу-
спугугар киирдэххэ, удьуор
утума баар дииллэр, удьуор-
гутугар уус, иистэннэг дьон
баар дуо?**

- Аҕам Афанасий Афана- сьевич Ощепков — мас ууһа. Ийэм Дария Иннокентье- вна Посельская таңас тигэр, оҕуруо тиһэр этэ. Эбэм Ма-

трена Леонтьевна Винокуро- ва тус иһити тигэр эбит. Егор ийэтэ Александра Николаев- на дьонно уустар.

**- Хаһаангыттан иистэнэр
буолбуккунуй? Аан бастаан
туохтан саҕалаабыккыны?**

- 3-с кылааска сылдьан, дьонум окко барыттарын кэннитэн, аҕам мааныга кэ- тэр баар-суох ырбаахытын бүүрэммин, бэйэбэр дьууппа тиктибитим. Ол киэһэ ийэм кубарыйан хаалбыт түннүк, биэсэлкэ сабыыларын төһө баҕар кырыи дьон биэрбитэ. Көңүл ыламын, балтыбар Ольгаҕа уонна бэйэбэр былаа- чыйа тикпитим. 5-с кылааска улахан бэйэлээх куукула бэ-

лэхтээбиттэрэ, ол куукулабар таңас арааһын (сыбаайта та- ҕаһыгар тийэ) тигэрим. 7-с кылааска биэчэрдэргэ кэтил- лэр мааны былаачыйалары тигэ-тигэ кэтэрим.

Егор оскуоланы бүтэри- ҕиттэн маһынан уһанар. Дьиэ миэбэлин — кириэһиллэри, остуоллары, олоппостору, диваннары онорор. 1990 сыл- лаахтан “бумажной пласти- канан” дьарыктанар. Таңара дьиэлэрин, хараабыллары ис тээбириннэригэр тийэ он- гору (иконалары, храм сүрүн чааһын — алтаары, алтаар бүрүстүөлүн — түөрт мун- нуктаах остуолу). Тимиргэ эмиэ холонон, бырысыапта- ры сваркалаан онорор. Бы- ыйыл окко илдэ сылдьарга соһуллар будка онорор былааннаах.

**- Быыстапкаларга,
конкурстарга кыттабын
дуо? Олонхо ыһааҕар
тугу бэлэмни сылдьа-
бын?**

- Быыстапкаҕа, кон- курска анаан дьон тик- пэппин. Сүрүөҕүм баҕаты- нан салайгарабын. Сиэн кыргыттарым, уолат- тарым ыһаах күн саҕа таңас кэтэн үөрдүннэр дьон тигэбин, онтукам өрүү бастаагы миэстэҕэ сы- аналанааччылар. Олонхо ыһааҕар олбох бэлэмни сылдьабын.

Аттыбар оҕолуун- улаханнаын сүрэхтээх дьон тулаһыыр буоланнар, көҕүйсэ-көҕүйсэ үлэли- хамны олодохпут. Оҕолору үчүгэйдик үлэлэтиэххэ наа- да, үлэ киһини куһаҕан гым- мыта суох, сиэннэрим мин суох кэммэр килиэп буһаран, ынах ыан, үүт туттаран, си- биинньэ аһатан, оҕуруот кө- рөн хаһаайыстыбаларын бэр- кэ дьаһайан олоруттарын көрдөхпүнэ олус үөрэбин.

**Татьяна КАСЬЯНОВА,
Салбан**

СААС, ҮЛЭ ТҮБҮГЭР

Искра нэһилиэгэр иккис болдьоҕор баһылыгынан талылан ситиһилээхтик үлэлээбит — Петр Васильевич Абрамов, кулун тутар 12 күнүттэн «Нам улууһа» МТ баһылыгынан социальнай үлэҕэ солбуйааччынан ананан үлэтин саҕалаата. Нэһилиэнньэ төһө да баһылыктарын харыһыйбыттарын иһин, эдэр киһи үүнүөхтээх, үлэлиэхтээх, сайдыахтаах дьон өйдүүлэр. Петр Васильевич аһаммыт үлэтигэр туох баар сатабылын, дьобурун, уопутун ууран туран үлэлиэҕэ дьон эрэнэллэр, үлэтэ өрүү таһаарылаах, үтүө түмүктэрдээх буоларыгар баҕараллар. Билигин Петр Абрамовы солбуйан хаалбыт Виктор Андреевич Старков тула сомоҕолоһон үлэли хамсыы сылдьаллар.

* * *

Муус устар 10 күнүттэн нэһилиэккэ үүт тутар собуот үлэтин саҕалаата. Сэбиэдиссэй-лаборанынан хаһыс да сылын Марианна Николаевна Решетникова үлэлиир. Ынах үксэ төрөөн турар кэмэ, онон бастакы күннэригэр 338 кг. үүтү тутан сүүртүлэр.

* * *

Муус устар 14 күнүгэр нэһилиэккэ улахан тэрээһиннэр буолан аастылар. Ол курдук, аны күһүн ытыгылыахтаах быбарга барыллаан куластааһын буолла, онно икки кандидат турда: Прасковья Алексеевна Степанова олохтоох дьаһалта сүрүннүүр специалиһа уонна Мотрена Ивановна Дьяконова баһылык солбуйааччыта. Түмүккэ 69,23 %-ны ылан М.И. Дьяконова кыайда.

Бу күн нэһилиэк күнэ, кыһыны атаарыы тэрээһиннэрэ буоллулар. Манна сыллааҕы араас көрүннэргэ биллэриллибит күрэхтэһиилэр, куонкурустар түмүктэрин таһаардылар, бастыггары ааттаатылар. «Бастын дьыэ кэргэн» - Антонина, Василий Дьяконоватар, «Таһаарылаах үлэһит» - Петр Абрамов, «Бастын суоптар» - Сергей Максимов, «Бастын тиэргэннээх ыал» - Анна Парникова, «Бастын кэтэх хаһаайыстыбылаах ыал» - Мария, Владимир Пятакиннар. «Бастын тэрилтэ» - Искра ситэтэ суох орто оскуолата (дир. Е.А. Протопопов), «Бастын активист» - Степан Терентьева буоллулар.

Кыһыны атаарыыга остуолбаҕа Алексей Семенов ыттан балтараа тыһынчалаах туоһу суругу ылла. Массына соһуутугар Туйгун Максимов тэнгээһин булбата. Хаатынканы ыраах ырааҕына: дьахталларга - Анастасия Ермолаева, эр дьонго - Степан Ощепков бастаатылар.

Ити курдук саас барахсан кэлэн, халлаан сылыһан, дьонсэргэ сэргэх тэрээһиннэртэн астынан, инники олохторугар сырдыкка, кэрэҕэ эрэллээх тарҕастылар.

Мария БЯСТИНОВА

ТУПСАҒАЙ КӨСТҮҮ СҮРГЭНИ КӨТӨҖӨР

Өлүөнэ өрүс суола сабыллара чугаһаан, хаайтарыы иннинэ уңуор олорооччуларга кэли-барыы, сырыы үксээтэ. Ол курдук бородуктанан хааччыныы, булт көңүлэ чугаһаан, онно бэлэмнэнэн булуу-талыы, тимир көлө саппаастарын онтон да атын наадаларга сылдьар былдыаһыктаах күннэр тураллар. Улуустан үлэ бэрээдэгинэн, нэһилиэк олохтоохторун кытта көрсүһүүлэр буолталаатылар.

Улуус баһылыга Ю.И. Слепцов, капиталнай тутууга солбуйааччы П.Д. Эверстов, үөрэҕири управлениетын начальнигы солбуйааччыта Дь.И. Ваишев, гражданскай оборона уонна ыксаллаах быһыы-майгы эппиэттээҕэ Н.В. Монастырёв олохтоохтору кытта көрсүһэн ирээ-хоро кэлсэтэн, туһааннаах боппууостарга эппиэттэтиллэр. Маны таһынан, бу нэдиэлэҕэ кэлэн бардылар: халаан уутугар сэрэхтээх буолууга бэлэмнэни үлэтин, хайдах быһыылаахтык ытыгы тыа хаһаайыстыбатын мобилизованнай салаатын салайааччыта В.В. Никитин, Нам улуунун тыа хаһаайыстыбатын управлениетын салайааччыта Е.Е. Гоголев, улуустааҕы социальнай харалта управлениетын салайааччыта Ф.И. Охлопкова, пенсионнай управление салайааччыта Е.М. Бурцев, нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуугун киинин специалиһа Е.Г. Захарова, опека салаатын социолога А.С. Николаева, психологическай киин психолога сүбэлээн, боппууостарга эппиэттээн, үөрэтэн бардылар. Сааскы халаан уутугар бэлэмнэни, ырааһырдыы, хаар анныгар сыппыт бөү, мунһулуллубут кири-хоһу тизийи үлэлэрэ саҕаланнылар. Олонхо сылынан сибээстээн бэлэмнэни үлэлэртэн биридэстэринэн, Хатаспыт бөһүөлөгүн тас көстүүтүн сэргэхситэн, эргэ-урба самнайбыт, көрүүтэ истиитэ суох хаалбыт тутуулары көтүрүү буолар. Ол курдук, иччитэх дьыэлэр хаһаайыттарын булан кэлсэтэн, ийэлэрибит, аҕаларыт олохтоот, оҕо сааспыт ааспыт көмүс ньээкэ уйабытын бары турунан, ылан ыраастаныы туһунан сүбө мунһах буолла. Дьоксуускайга олохтор биридэстээн бардылар, 2-Хомуस्ताах тумсүүтүн салайааччыта А.В. Перевалов, М.Н. Габышева, Н.Н. Протопопов, А.К., Н.Н. Дмитриевтер бу мунһаахха кыттыһан, бэйэлэрин тус санааларын этэн, хайдах дьону түмэн, тэрилтэлэринэн үллэстэн, Хатаспыт киин уулуссатыгтан саҕалаан үлэни ытыгы, чопчу ылан туран, сүбэ-ама биэрдилэр. Кыах баарынан көмөлөһүөх буоллулар.

Республикатааҕы таһымнаах Олонхобут ыһаҕар бэлэмнэнэн, онһулуохтаах үлэлэр барыта аттарыллан, хас биридийи тэрилтэ соруудаһын ылан олохтор. Быйылгы сылга саҕа балаһан аһыллан, хаһаангытааҕар да үгүс элбэх маастар -кылаастар, ыалдьыттар, көлүөнэлэр көрсүһүүлэрэ тиһигин быспакка буолталаатылар. Сахалыы тыһыннаах балаһаммыт барахсан инникитин даҕаны сомоҕолуур, түмэр кииммит буолан, аанын мэлдьи аһан көрсүөҕэ. Хас биридийбит дойдубут Торуойбут тупса кэниги, үүнэ-сайда турарыгар сэмэй кылаатын киллэрсэр туһугар күннэтэ иннин диэки хардылыыр.

Лидия ПЕСТРЯКОВА - Үүнэр Кыһына, 2-Хомуस्ताах

ЭРГЭ ХААРТЫСКА КЭПСИИР

Улуус киинигэр бара сылдьан, музейга сырыттым. Киирээппин кытта үөрэппит уолум — Сергей Герасимов уонна үлэһиттэр олус эйэбэстик көрүстүлэр. Үлэһиттэри кытары кэпсэтэн баран, урут көрбүт харатыскабын ыйыталастым. Онуоха: «Булуохпут, эйиэхэ биллэриэхпит», - дьин телефонум нүөмэрин сурунан хаалбытара. Икки чаас курдугунан көрдөөбүт хаартыскабын телефоммун ыһыттылар.

Бу Николай Афанасьевич Ильин дьин Бөтүн олохтооҕо. Тимир ууһун 1963-64 сыл сайыныгар хаартыскаҕа түһэрэн «Колхоз сирдэйтэ» хаһыакка таһаарыт буолуохтааттар. Бэйэтэ онорбут самоскид дьин бурдук быһар косилкатыгар турар.

Николай Афанасьевич аатырбыт тимир ууһа этэ. Дьыэтиттэн чугас уһанар дьыэлээҕэ, онтон күнү быһа тимир чапчыгар тыһа иһиллэрэ. Дьон тиһигин бы-

спакка кэлэн араас косилка, трактор, велосипед, мотоцикл чаастарын оноттороллор эбит этэ. Кыһалҕа түбэспит аһан иһээччилэр түүннэри да кэлэн илдьэ бараллара.

Биридэ кыра 6-7 саастаах уол эбэтинээн кэлэн,

туох эрэ синһигэс тиһири түргэн баҕайытык онотторон, үөрэнкөтөн сүүрү турбута. Киһэ кыра мөһөөччүк тутуурдаах кэлэн «маны оҕонньорго биэр», - дьит велосипедьанан төттөрү барбыта. Мөһөөччүгү арыян көрбүтүм кып-кыра тууйаска тобус-толору дьэдьэн эбит. Хата ону мин үөрэ-көтө сиэбитим. Оҕонньорго эппиптэр: «Миэхэ аҕалбыта, ону мин эйиэхэ биэр», - дьин ыһыттым дьитэ.

Үлэтин иһин дьон: бурдук, отон, хаптаҕас, луук, оҕурсу, помидор о.д.а. биэрэллэр эбит этэ. Ол саҕана оҕуруот аһа сэдэх буолан, хата биһиги эмээхсинниин үөрэбит. Билигин өйдөөтөхпүнэ, улахан дьобурдаах киһи олон ааспыт эбит. Кини туһунан сиэннэригэр, хос сиэннэригэр кэпсэтиим дьин ити хаартысканы көрдөспүтүм. Ону булан биэрбиттэригэр махталбын тиэрдэбин.

Елена НЕУСТРОЕВА-ИЛЬИНА, 1 Хомуस्ताах

Муус устар 18 күнүгэр Үөдэй нэһилиэгэр “Далбар Хотун” сурунаал коллектива дьахтар сэбиэтин, нэһилиэк далбар хотуттарын кытта истин көрсүһүүнү тэрийэн ытыгылар. Сурунаал эрдэктэрэ Гуннара Байгильдина — Ороһуунускайа, эрдэктэр Нельбисова, суруналыстар Анна Павлова, Юлия Пестрякова ыалдьыттаатылар. Маны таһынан мелодист, туйгуна Фатина Иванова - Дунааһа ылбаһа ырыаларын көрөөччүлэргэ бэлэхтээтэ.

Гуннара Байгильдина — Ороһуунускайа сурунаал эрдэктэринэн саҕа ананан үлэлээн эрэрин, магнайгы айымнылаах үлэтин Үөдэй нэһилиэгиттэн саҕалаабытын истинник аһына. Бу иннинэ Олөөнгө, Анаабырга бэчээт эйгэтигэр үлэлээбит. Интернет сайт аһаннар аныгы ирдэбилинен матырыйааллары сонундук тарҕаталларын сырдатта. Инникитин саҕа ааптардары кытта үлэһэн, сурунаал ис хоһоонун өссө кэргэтэн үлэлиир была-

“ДАЛБАР ХОТУН” ЫАЛДЬЫТТААТА

аннаахтар. Быйыл “Далбар Хотун” сурунаал тэриллэбитэ 25 сыллаах тэрээһинин алтынны 11 күнүгэр киэн бырагыраамалаах ытырга бэлэмнэнэллэр. Бары сөбүлүү суруйааччыбыт Галина Васильевна Нельбисова — суруйааччы, суруналыыс, Россия суруналыыстарын уонна суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ, СӨ культууратын уонна бэчээтин туйгуна. Бу күн кини дьыэ кэргэн, ийэ, дьахтар кыһалҕаларыгар, нэһилиэнньэ социальнай көмүскэлигэр, үлэ боппууостарыгар тус бэйэтин санаатын эттэ, айымныларын сырдатта.

Нэһилиэк дьахталларын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ З.Д. Владимирова дьахтар нэһилиэк олоҕор оруолун, үлэлэрин туһунан сырдатта, билиһиннэрдэ. Нэһилиэк дьахталлара олохтоох ааптардар хоһооннорун аахтылар. Нэһилиэк баһылыга С.В. Ядрев истин тыллардаах эбэрдэ ты-

лын анааҕа, бастын актыыбынай далбардарга махтал суруктары, сэмэй бэлэхтэри туттарда. Олохтоох библиотека сэбиэдиссэйэ, бэтэрээн сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ К.С. Сидорова “Кизин туттар Үөдэйбит Далбар Хотуттара” дьин кинигэ быһытапкатын туруорда. Бэтэрээн сэбиэтин иһинэн “Күбэйэ” эбэлэр чэбдигирдэр үңкүү бөлөҕө “Дьөһөгөй симэҕэ” үңкүүнү көрдөрдүлэр. Олонхо ыһаҕар анаан тикпит олбохторун сүрэхтэтиллэр. “Далбар Хотун” сурунаал коллектива сэрии оҕолоругар, тыыл бэтэрээннэригэр сэмэй бэлэхтэрин туттаран хааллардылар. Удамыр сыһаҕа сурунааллары, Г.Нельбисова айымныларын кинигэтин атыгылаатылар. Олохтоохтор “Далбар Хотун” сурунаалга хото суруттардылар.

Екатерина ЭВЕРСТОВА, Үөдэй

Халаан — 2019

Соторутааҕыта, 2 Хомустаахха Өлүөнэ эбэ кытылыгар баар нэһиликтэрбит баһылыктарыгар, тыа хаһаайыстыбатын специалистарыгар улуус ТХУ-та (нач. Е.Е. Гоголев) быйылгы халаан уутуттан сэрэхтээх буолууга сүбэ-муньах тэрийдэ.

Тэрээһингэ сылдьыбыт нэһиликтэр салайааччылара дьону, сүөһүнү көһөрүүгэ туох үлэни ыыта, былаанныы сылдьалларын, төһө бөлөмнөөхтөрүн билиһиннэрдилэр, болжомтону ордук туохха ууруохха сөбүн кэпсэтилэр. Салайааччылар, специалистар: «Биһиэхэ олус туһалаах тэрээһин буолла, элбэҕи биллибит-көрдүбүт, тэрийэр үлэбитигэр олору, ыйылылары-көрдүүлэри туһаныахпыт», - диир санааларын үллэһиннилэр.

Алексей Юшков, 2 Хомустаах т/х специалиһа: «Биһиги нэһилиэкпит халаан уутуттан сэрэхтээх буолууга бэлэм олоһор. Комиссия тэриллиттэ. Дьонго сэрэтии үлэни ыыта сылдьабыт. Уу ылар сиригэр олоһор ыаллары, хаһаайыстыбалары эрдэ мыраан үрдүгэр — Сэргэлээххэ таһаарыахпыт. Эвакуоунна 5 т оту, 4 т комбикорму, 3 т эбиэни хаһаанныбыт. Уу мотуора бөлөм турар. Эбии аһылыктары «Тмин» ХЭТ кытта дуогабардаһан ажалтардыбыт, өссө ажалтардыбыт. Аттаах алта сылгыны дьуһуурустубалаттаахпыт, кытылга рейдэ оһоттороохпут».

Николай Монастырев, ББМУОГО кыл. специалиһа: «Халаан уутуттан сэрэхтээх

СЭРЭХТЭЭХ БУОЛУУ — БЫДАН ОРДУК

буолууга 13.03.2019 с. «Нам улууһа» МТ баһылыгы 346 №-дээх дьаһала тахсан бары нэһиликтэр дьаһалталарыгар ытыгыллыбыта. Ону олоһох киллэриигэ нэһиликтэргэ былааннар оһоһуллан бигэргэнилэр.

Бксаллаах быһыны-майгыны туораты үлэлэригэр быйыл муниципальной тус сыаллаах программаҕа 1 мөл. 550 тыһ. солк. көрүлүннэ. Ол иһигэр халаан уутуттан нэһилиэнньэни өрөһүйүүгэ 800 тыһ. солк. Маны таһынан, улуус дьаһалтатыгар 1,5 мөл. солкуобайдаах резервнэй фонда тэрилиннэ.

Нэһиликтэр дьаһалталарыгар халаан уутуттан сэрэни, бөлөмнөни үлэлэри ыам ыйын 10 күнүгэр диэри тиһэбэр тиэрдэллэригэр сорок туруолунна. Биһиги улууспут территориятыгар мууһу кэбирити үлэлэри ытыгылла иликтэр. ЧС резербэтиттэн бары эвакуоупу-

уннарга ууну дезинфекциялыыр «Акватабс» сириэстибэлэри үллэрдилэр. Улуус 17 нэһилиэнньэлээх пуунугар (Үөдэй, Булуус, Таастаах, Бүтэй Үрдэ, Кыһыл Дэрибинэ, Граф Биэрэгэ, Күрэн Ат, Хатас, Хонгор Биз уо.да.) биллэрэр тэриллэр бөлөмө сиохтар. Олору сааскы халаан уутугар диэри чөлүгөр түһэриэхтээхпит. Саахалы туоратар-быһыыр үлэлэргэ барыта 407 киһини, 110 техниканы мобилизациялаан үлэлэтэр, туһанар былааннаахпыт».

Быйылгы халаан уутун этэнгэ аһарар туһугар бары нэһиликтэр эрдэттэн, үөһэттэн дьаһайалларын кэтэһэ олоһорбокко, үчүгэйдик бөлөмнөниэх тустаахпыт. «Таһараҕа эрэн, ол эрээри бэйэң аллайан, оһорон бизримэ» диэни мэлдьи өйдүүсаныы сылдьыабын.

И. ИВАНОВ

Депутат — норуот киһитэ

Муус устар 15 күнүгэр Ил Түмэн депутата Н. Румянцева көмөлөһөөччүтэ И. Сивцевальын Намнаабы кырдыаҕастар уонна инбэлииттэр интернат-дьиэлэригэр сылдьан олохторун дьаһалтанын биллэрдилэр, кыһалчаларын иһиттилэр.

Көрсүһүү актовай саалаҕа ытыгылынна. Кырдыаҕастар аргый аҕай мустаннар болжомтолоохтук иһиттилэр. Директор А.С. Заболотцак быйыл Намнаабы интернат-дьиэ тэриллиттэ үйэ чиэспэрэ буоларын кэпсээтэ.

Интернат 1 га иэннээх сиргэ тутуллубута 27 сыл буолбут. Ол тухары 200 киһи оһорон ааспыт. Эбииэк быраастар оһорор уопсай дьиэлэригэр анаан тутуллубут буолан, ирдэбилгэ эппиэттээбэт. Көрүдүөрдөр кырааҕастар, кириллиэстэр үрдүктэр, 2 киһи нэһилээ аасыһар, ордук кэлээскэлээх инбэлииттэр эрэйи көрсөллөр. Улуус дьаһалтата уонна социальной харалта министрствота дьиэни кэңгэтии эбэтэр саҕаны тутуу боппуруоһун өйөөбүттэр. «Аҕа саастаах көлүөнэ» диэн федеральной программаҕа кирирсэн, кэлэр сыл олунньутугар диэри бырайыага оһоһуллуохтаах.

2013 сылтан саха балаһанын тутуутун туруорсааллар гынан баран, тутуу уопсай ирдэбиллэргэ эппиэттээбэт диэн бюджет былааныгар киллэрбэттэр эбит.

КЫРДЬАҒАСТАРГА ТУҔААННААХ КӨМӨ

Балаһан үлэҕэ киирэр түгэнигэр 3 аналы толоруохтаах: баһаар буолар түбэлтэтигэр кыаммат саастаах дьон куотан тахсар; иккиһинэн, культурнай-сынньанар, үсүһүнэн, сайын өрөмүөн кэмигэр көһөн

элбэх үтүөнү оһорбутун бэлиэтээтэ. Кини кэргэнэ Наталья Леонидовнаҕа олоһтоохтук үлэлиригэр эрэлин биллэрдэ.

Салгыы Наталья Румянцева бөлөхтээбит уотунан барар массажтыыр кушетканын үлэлэтэн көрдөрдө. Бу тэрил кырдыаҕас киһи сытан эрэ сиһин, сүһүөҕүн эмтэнэригэр табыгастаах эбит. Быбар иннинэ бизрбит тылын толорон, улуус эдэр предпринимателлэригэр грант анаабытын кэпсээн сэргэхситтэ. Бу күн Н. Румянцева эдэр уонна кырдыаҕас көлүөнэ дьонго көмөлөстө, кыһалчаларын иһиттэ, ирэхоро кэпсэттэ, оһорор усулуобуйаны биллэстэ. Түмүгэр доруобуйаны, табыллыны, дууһа уоскуйуутун баһарда.

Олоһтоохтор интернаппыт ирдэбилгэ эппиэттээбэттинэн, сабан кэбиһиэхтэрэ диэн кутаналлара сиэрдээх. Киһи барыта кырдыар сааһыгар оһо, аймах-уруу дьонун өйөөлүн ылат. Онуоха кырдыар сааскын сылааска, сахалыы сайаҕас сыһыанна, үтүө дууһалаах дьон-сэргэ ортоугар атаарарга интернат-дьиэ үрүн күннүү күүс-уох эбэр баар-суох тэрилтэбит. Аны аҕыйах сыһынан толору усулуобуйалаах таас дьиэ олоһо киирэн, кырдыаҕастарбыт мунчаарбыт сүрэхтэрэ уоскуйуо диэн эрэнэбин.

А. КОРЯКИНА

тахсан оһорор дьиэ буолара былааннанар.

Нам улууһун Ытык киһитэ Егор Феофанов кэпсэтиигэ көхтөөхтүк кытынна. Үлэһиттэр сүрэхтээхтэрин, кыһамныылаахтарын бэлиэтээтэ, дьиэлэрэ-уоттара сылааһыгар, ырааһыгар махтанна. Саҕа Дьыл бырааһынньыгар нуучча улуу поэта А. Пушкин «Кыһыл көмүс собочоон» остуоруйатын матыбынан пьеса суруйаннар доруобуйа, дыбарыас таас дьиэ көрдөспүттэрин кэпсээбитэ ыалдьыттары да, олоһтоохтору да долгутта. Н. Румянцев депутаттыы сылдьан улууска

Спорт — дьулуур, спорт — тулуур

СПОРТСМЕННАРБЫТ ЧАҔЫЛХАЙ СИТИИИЛЭРЭ

Сахалыы ыстаныыга В.П. Кочнев бириинигэр республикатааҕы турнирга биир дойдулаахтарбыт Владислав Попов II миэстэни, кыргыттарга Екатерина Лебедева III миэстэни ыллылар.

***

П.Е. Алексеев сырдык кэриэһигэр аһаҕаһа халлаһаҕа биирдиилээн уонна хамаанданан бастыыр иһин чемпионат ытыгылынна. Манна Александр Протопопов (ветеран) 60 кг — II м., Александр Румин (ветеран) 90 кг үөһэ — I м., Вячеслав Данилов 55 кг — II м., Игорь Софонов 90 кг — I м. ыллылар.

***

Алданҕа ытыгыллыбыт Саха сиригэр хайыһарга чемпионатыгар Үөдэй кыһа, И.Е. Винокуров аатынан НПК устудьуона Наташа Новгородова конёкка - III м., классикаҕа - III м., спрингэ - IV м. буолары ситистэ.

***

Хамаһаттаҕа төрүт саха оһунан ытыгыга Нам улууһун федерациятын Кубогын ылыы иһин улуустааҕы аһаҕас турнир ытыгылынна. Мунугуур кыайыһылааһын эр дьонго — Руслан Захаров, дьахталларга — Надежда Егорова буоллулар. «КУС» сыалы ытыгыга Анна Аргунова — үһүс, Эрилик Кюндайаана - иккис миэстэ. Андрей Осипов «КУОБАХ» сыалга үһүс миэстэ буолла.

***

Муус устар 13 күнүгэр Бразилия Сан Паулу куоратыгар «Арнольд - Классик» диэн норуоттар икки ардыларынааҕы фестивала ытыгылынна. Ол чэрчитинэн мас-рестлинггэ бизс дойду кыттыылаах күрэхтэһии буолла. Бу иннинэ фестивалга Арассыһа хамаандатын кылаабынай тренерэ Николай Константинов мас тардыһытын албастарыгар маастаркылаас ытыгта. Фестивалга Бразилия «Экспоцентр» киинин балаһааккатыгар аатырбыт «Тимир Арни» - Арнольд Шварценеггер ыалдьыттаабыт. Боливия, Пакистан, Чили, Арассыһа уонна олоһтоох Бразилия дойдутун алта штатын кытта аччыллара олус күүрүүлээх уонна үрдүк таһымнаах күрэхтэһиини көрдөрдүлэр. Дьахталлар ортолоругар Арассыһа хамаандатын аатыттан, биир дойдулаахпыт Сардаана Сицова 65 киилэҕэ барыларын баһыйан чемпион үрдүк аатын ылла.

***

«Дыгын ооньууларын» хас да төгүллээх призера Артем Варданян биир ый иһигэр үс улахан күрэхтэһиигэ кыттан, дэҕиттэр талааннааһын көрдөрдө. Кини бастакы көрүгэр - мини-футбол иккис лигатын сүүмэрдир күрэхтэһиигэр үһүс миэстэни ылбыта. Онтон муус устар саҕатыгар хапсаҕайдаһан тустууга Ис дьыала министрствотун бириинигэр, ББММ аатыттан кыттан үһүс миэстэни ылбыта. Аны муус устар 13 күнүгэр ХИФУ «Юность» стадионулар атах ооньууругар В.П. Кочнев бириинигэр республика күрэхтэһиигэр, «куобахха» 37 м 52 см ыстанан СР спордун маастарын нуорматын толордо. Муус устар 20-21 күннэригэр «Дохсун» манеһыгар сахалыы многоборьега «Дыгын ооньууларын» I-кы түһүмэх сүүмэрдир күрэхтэһиигэр кытта сылдьар.

***

Муус устар 20-21 күннэригэр Дьокуускайга «Стерх» спорт комплексыгар волейболга ветераннар ортолоругар, СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх уонна СР үп контуруолун Бочуоттаах үлэһитэ Иосиф Алексеевич Николаев кэриэһигэр республикатааҕы аһаҕас турнир ытыгылынна. Барыта 8 дьахталлар уонна 9 эр дьон хамаандалара түмсэн олус интириэһинэй ооньууну көрдөрдүлэр. Бары ооньуулар эрбии биитини тэнник бараннар, хамаандалар дуоһуя ооньуулар, чаччы бөлөмнөөхтөрүн көрдөрдүлэр. Эр дьонго — I м. «Динамо», II м. - Үөрэхтэһин уонна III м. - «Сэргэлээх» хамаандалара табыстылар. Турнирга Нам улууһун ветераннарын хамаандата төрдүс миэстэҕэ табыста. Улууспут хамаандата үс бастаабыт хамаанданы кытта тэнгэ ооньуобутун бэлиэтиир тобоостоох.

***

Муус устар 20-21 күннэригэр Дьокуускага «Дохсун» манеһыгар сахалыы көрүгүнэргэ «Дыгын ооньууларын» сүүмэрдир I-кы түһүмэҕэ ытыгылынна. Барыта 34 боотур 7 көрүгүнэ күөн көрүстүлэр. Чаччы үчүгэй уонна үрдүк таһымнаахтарын көрдөрөн: Айсен Ботуев (Үөһэ-Бүлүү), Павел Друзыянов (Чурапчы) уонна Владимир Федоров (Ньурба) үс бастакы миэстэлэри үллэһиннилэр. Манна эбии икки путевканы Кэбээйи ыччаттара - Иннокентий Колесов уонна Алексей Уваровскай ыллылар. Биһиги биир дойдулаахпыт Артем Варданян А. Уваровскайдын тэнг очколанан, ол эрэн, хаачыстыбанан сабырытгаран бэрт кыранан хаалла. Манна былырын бастакы туурга уон иһигэр киирбит, Үөдэй ыччата Владислав Габышев бу да сырыыга уон иһигэр киирдэ. Аны иккис түһүмэххэ өссө эбии бизс путевкаҕа кыттар иһин быраабы ыам ыйын бүтүүтэ Нам сиригэр-уотугар көрүөхпүт.

***

Муус устар 21 күнүгэр Дьокуускайдааҕы булт уопастыбатын тэрийиитинэн, «Бэргэн» диэн булчуттар сыал ытар сирдэригэр, «Булчут» маһаһынын бириинигэр компакт-спортинга бэрт үчүгэй тэрээһиннээх күрэхтэһии ытыгылынна. Манна араас улуустартан чулуу булчуттар мустан, дьулуурдаах уонна тулуурдаах түгэни көрдөрдүлэр. Нам улууһун I-кы Хомустаах эдэр булчуттара: Иннокентий Избеков, Александр уонна Вячеслав Казановтар үһүс миэстэни ылары ситистилэр.

ОНТУОН

АС ХААЧЫСТЫБАТА ХАЙДАБЫЙ?

Үөрэх программатыгар федеральной государственной стандарт кириэбиттэн үөрэнээччи ноҕурууска үрдээтэ. Кылаас аайы нэдиэлэҕэ 10-нуу эбии дьарык чааһа үөрэх былааныгар кирибитэ. Ол курдук, оҕо сарсыарда 8 ч. 30 м. саҕалаан, киэһэ 4 чааска диэри үөрэнэр. Сорох оскуолатарга үөрэх 6-7 чааска диэри бытыллар. Оҕо үөрэҥиттэн үргүлдьү хаалан, секцияларга дьарыктанар, эбии үөрэхтээһин кииннэригэр билиитин көрүүтүн ханатар.

Улууспут киинигэр оҕо сайдарыгар усулуобуйа барыта баар диэххэ сөп. Ол гынан баран, «мэтээл икки сирэйдээх» дииллэрини, тото-хана аһаабат оҕо маньык улахан ноҕуруусканы тулуйбакка, доруобуйатыгар оҕустарыан сөп. Онон бүгүнгү күнгэ итии аһылыгынан хаачыстыбы боппуруоһа өссө сыгырхайар. Онуоха киин нэһилиэкиит оскуолаһа хайдах-туох дьаһанан үлэлииллэрин, туох саҥа ирдэбиллэр, кыһалжалар баалларын билистибит.

Улууспут киинин 3 улахан оскуолатыгар сырыттыбыт. Намнааҕы гимназияҕа тийэн, директоры иитэр үлэҕэ солбуйааччы Ольга Михайловна Готовцеваны кытта кэпсэттибит. Манна 349 оҕо үөрэнэр, онтон 178-на босхо аһыыр. 2015 сыл күһүнүттэн үөрэнээччилэр электроннай картанан төлөһөллөр эбит. Оҕо күннээҕи менюгун, төһө харчылааҕын экранга көрөн асаастыыр.

Иккитэ итии аһылыгынан хаачыстыллар. Буфетка салаат, бурдук ас атыыланар. Биһиги сылдыбыт күммүтүгэр булочка арааһа (мактаах, джемнээх, шоколадтаах), бэрэски, үч-почмак, тиэстэлээх сосиска бааллар. Сыаналара 20-35-ти солкуобай, удамыр эбит дьэ көрдүм.

Алын сүһүөх кылаастар астарын остолобуой үлэһиттэрэ бэлэмнииллэр. Онтон үрдүкү кылаастан дьуһурунайдар уруок бүтүө 5 мүнүүтэ инниттэн тахсан, чэпчэтинэн туһанар оҕо картатын банкоматка киллэрэннэр остуолу тардаллар. Онтон харчыга аһыыр оҕо бэйэтин бэйэтэ тэринэр.

Медсиэстэрэ менюю 10 күнгэ биридэ онгорор. Быһылгыттан төрөппүттэр күн аайы кэлэн, астан боруоба ылаллар. Ону таһынан 2018 сыл ахсынньытыттан ыйга биридэ ас хаачыстыбатын бэрэбиэркэлээннэр акт толороллор. Дьуһурунай администратор, учуутал нэдиэлэҕэ биридэ эмиэ астан боруоба ылар эбит.

Үөрэнээччи күнү быһа сумкатыгар илдьэ сылдыбыт аһыттан сүһүрүөн сөп дьэ санааттан, оҕо дьэиэтигиттэн үтэ илдьэ кэлэрэ бобуллубута хас да сыл буолбут. Оскуола менюга кирибит аска эрэ эппиэтинэһи сүгэр.

Остолобуой ис өттө киһи кута-сүрэ тохтуур гына оҕоһуллубут. Европалыы моһуоннаах остуолаах, олоппостоох бар; түннүк сабыытыттан саҕалаан, иһит-хомуос, истиэнэ уруһуйдара, меню ыйанар дуоската – барыта өҥнөрө, моһуоннара дьүөрөлэһэннэр туох да сонун көстүү. Витаминация туһунан оҕолор иһитиннэри, плакат оҕорон ыйаабыттар.

Остолобуойга «Дьыалабыай сарсыардаан аһылык» дьэ бырайыак чэрчитинэн, ыйга 2-тэ улуус салайаач-

чыларын, биллиилээх дьону кытта идэҕэ хайысхалаах көрсүһүүлэр тэриллэллэр. Балдыгыттар үлэлэрин ис хоһоонун, тус олохторун билиһиннэрэллэр, туох сыал-сорук туруорунан үлэ-лээтэххэ, киһи сайдыан сөбүн сүбэлииллэр. Биллиилээх спортсменнарбыт доруобай аһылык, чөл олох туһунан санааларын атаһаллар.

Нам 1-кы №-дээх орто оскуолатыгар директор Е.П. Габышева, иитэр үлэҕэ солбуйааччыта М.В. Тарабукина, медсиэстэрэ Л.Т. Обутова, социальная педагог И.С. Находкина көрүстүлэр. Екатерина Петровна иһитиннэрбитинэн, оскуолаҕа 726 оҕо үөрэнэр, мантан 498 оҕо босхо, 184 оҕо төлөөн, 44 оҕо харчыга аһыыр.

Муус устар 9 күннээҕи туругунан, тохсунньуттан ыам ыйыгар диэри аһылыкка 1 мөл. 687 тыһ. тахса солк. харчы көрүллүбүтүтэн, 937 тыһ. 610 солк. ааспыт. Билигин даҕаны 735 тыһ. солк. харчы тийбэт. Күһүнүгү өтүгэр харчы кириитэ бытаарар эбит. Күнгэ 1 оҕо көрүллэр 80 солкуобай харчыга санһин ирдэбилэ толору туолар кыһа суох дьэ уопуттаах директор санаатын үлэстэр. Ол курдук, үрүн аһынан, фруктанан, оҕуруот аһынан хаачыстыыга ыарахаттары көрсүбүттэр. Хата, маһаһыннар иэс биэрэннэр, балаһыаньаттан тахсаллар. Оҕо испиһэҕэ кэмигэр бэрэбиэрккэ, мэхэйдэри үөскэтэр

эбит. Испиһэк балаһан ыйыттан хомуллара, онтон үп тохсунньуттан көрүллэрэ эмиэ табыгаһа суох эбит.

Оскуола остолобуойа оҕо ахсааныгар эппиэтээбэт, кыараҕас. Ол курдук, сарсыарда 9 чаастан эбиэттэн киэһэ 4 ч. 30 мүн. диэри перемена аайы 130 миэстэҕэ 180

тын ордорор дьэ иһитинэрэр буоллаһына, билигин харчына уларыйбыт.

Быйыл харчы оскуола суотугар кириитэ олус бытаарыт. Правительство дьаһалынан, 2014 сылтан тийинэн олоруу кээмэйиттэн кыра дохуоттаах ыал оҕотугар 36 солк. 50 харчы, онтон кыра дохуоттаах элбэх оҕолоох ыал оҕотугар 80 солк. чэпчэти олохтоммут. Онуоха улууспут депутаттара харчы эбии көрбүттэр.

Салгыы остолобуой үлэтин билистибит. Перемена аайы, кыараҕас да буоллар, 7-8 кылаас кириэн аһыыр. Ол курдук 180-200 оҕону биридэ аһаталлар эбит. 3 ас астааччы, 2 иһит сууйааччы, 1 техническэй үлэһит, 1 оробуочай үлэлииллэр. Биһиги сылдыбыт күммүтүгэр сарсыардаа-

ны аһылыкка мааннай хааһы, эбиэккэ эт миинэ, тефтеллээх макарон бэлэмнэммит. Буфет 2012 сыллаахтан үлэлиир. Бу күн манна бэрт миннигэс көстүүлээх тиэстэлээх сосиска, бэрэски, кармашек, беляш, пицца, хот-дог, бургер, сгущенкалаах булочка, шоколадтаах плетенка, лэппизскэ атыыга бааллар. Оҕо талан, удамыр сыанаҕа аһыан сөп эбит.

Нам 2-с №-дээх орто оскуолатыгар тийэн, директоры хаһаайыстыбаннай чааска солбуйааччы В.А. Обутовы кытта кэпсэтибит. 3 көрүн аһылыкка, үп-ас тийбэт эбит. Ол оннугар буфетка бурдук, эт-ас арааһа атыыланар. Атыннык этгэххэ, оҕо босхо аһылыгы тэҥэ төлөөн эбии аһыан сөп эбит. Бэчиньэ, шоколад, кэмпиэт босхо бэриллэр. Үт аһылыгы, кефиры «Эрэл» ТХПК-тан дуогабардаһан ылаллар. Медсиэстэрэ ас астааччыны кытары меню онгоролор. Кылаастан 2-лии дьуһурунай оҕо уруктан эрдэ тахсан бэлэмнииллэр эбит. Кылаас барыта анал остуолаах. Төрөппүт комитеттара ас ыйааһынын, амтанын, сибиэһийин бэрэбиэркэлииллэр эбит. Ас хаачыстыбатын анкетирование ыһтан быһаараллар.

594 оҕо 2 сменанан үөрэнэр. 414 оҕо чэпчэтинэн туһанар, 112 оҕо төлөөн, 68 оҕо буфеттан атыылаһан аһыыр эбит. Сарсыардаангы аһылыкка хааһы араас көрүгэ: рис, гречка, пшено, мааннай, кукурузнай, ячневай киирэр. Эбиэккэ 1 күн миин, 1 күн – торуой. Эти куораттан атыылаһаллар. Кэнсиэрбэлэммит балыгынан астыыллар. Кэнники сылларга үп кырыымчыгыттан, фрукта уонна оҕуруот аһын нуорматтан аһыаһы сизэтэллэр эбит. Урукку сылларга мандарин,

банан сизтэр буоллаһтарына, билигин яблоко эрэ биэрэр кыахтаахтар.

70 оҕо биридэ олорон аһыыр остолобуойдаахтар. Ас астыыр тэриллэр эргээн эрэллэр эбит. 2017 сылтан иһит атыылаһытыгар харчы көрүллүбэтэ.

Биһиги сылдыбыт күммүтүгэр оҕолор эбиэккэ хортуопуйдаах балык миинэ, натуральной сок истилэр. Буфетка сосискаһа тиэстэ, үч-почмак, иһигэр сгущеннай үүттээх булочка, коржик атыыланналар. Сыаналара 20-40 солкуобай.

Түмүктээн этэр буоллаһа, кэнники сылларга харчы кэмигэр бэрэбиэрккэ, оскуолаһа иэстэн иэскэ олороллор эбит. Үп кырыымчыгыттан, роспотребнадзор ирдэбили-

нэн толору аһатар кыахтара суох. Фрукта, оҕуруот, үт аһа нуорматтан кыра бэриллэр. Иһит-хомуос, ас астыыр тэриллэр түргэнник эргэрэллэр. Остолобуойдар оҕо ахсааныгар эппиэтээбэттэр, кыараҕастар. Сменанан үөрэнэр буоланнар, роспотребнадзор ирдир 20 мүнүүтэлээх итии аһылыга кыаллыбат. Онон оҕо тизтэйэ-саарайа аһыырга күһэллэр.

Сылдыбыт оскуолаһа салайааччылары бары да үлэлэригэр бэрэбиэрккэ дьон, төһө кыалларынан, балаһыаньаттан таһа сатыыллар эбит. Ордук, Нам 1-кы №-дээх орто оскуолатыгар директор Е.П. Габышева салалтатынан итии аһылык оҕо баһатын толорор гына тэриллэр эбит. Буфетка ас арааһа, сибиэһий күннэтэ тардыллар. Хас биридэ үлэһит эбээһинэһин чуолкайдик өйдүүр, толорор.

Намнааҕы гимназия (дир. А.В. Новгородов) төрөппүттэр ас хаачыстыбатын күннэтэ бэрэбиэркэлииллэрин ситиспит. Кырдык даҕаны, төрөппүттэн ордук ким оҕото үчүгэй, сибиэһий аһы аһаан доруобай буола улаатарыгар интэриэстээх буолуобай? Манна остолобуой тас көрүгүттэн саҕалаан, барыта киһи сүргэтэ көтөүллэн аһыыр, сынһанар сирэ буолбут. «Үөрэхтээһини цифровизациялаһын» бырайыак чэрчитинэн, банкомат туруоруллан, оҕо табыгастаахтык төлөһөр, ону тэҥэ интернет өгөтүнэн туһана үөрэнэр.

Соҕурууну куораттар оскуолаһарын уопуттарын батыһан, ас хайдах астанарын видеоһа устаннар сайтарыгар угаллара буоллар дии санаатым. Оччоҕо төрөппүт, онтон да атын интэриэстээх киһи бириэмэтин ыһыптакка, интернет нөҕүө ас хаачыстыбатын билсэр кыахтаныа этэ.

А. КОРЯКИНА

Оҕону иитии-барыбыт дьыалабыт

Үөрэҕири эйгэтигэр

КУЛАННЫЫН КӨРСҮҮҮ

И.Е. Винокуров аатынан Хатын Арыы орто оскуолатыгар, нэһилиэккэ «Аҕа уонна уол» нэдиэлэтин ытыты чэрчитинэн, муус устар 15 күнүгэр нэһилиэк аҕаларын кытта билинни уустук кэмнэ эр киһи сахалыы кутунсүрүн бөҕөргөтүүгэ, олоххо оруолун үрдэтиигэ аһаммыт Сахабыт сирин биір биллэр ойууна, алгысчыта, бөлүһөгө Александр Артемьев - Куланньын көрсүүһү, кэпсэтии тэрилиннэ. Көрсүүһүгэ нэһилиэк баһылыга И.Д. Ноговицын, улуус аҕаларын сүбэтин бэрэссэдээтэлэ М.Б. Герасимов, оскуола директора Д.И. Ноговицын кыттыны ыллылар.

Нэһилиэктэн 30 эр дьон-аҕалар, убайдар кэлэн, Кулан ыппыт бэсидэтигэр биһирээн, астынан тарҕас-

тылар. Манньк ис хоһоонноох кэпсэтиилэр эр дьонно өтөрүнөн ытытылла илик буолан, интэриэһиргээччи элбэх буолла. Сорохтор иллэнэ суохтарыгар тэптэрэн кыттыны ылбатахтарыттан хомойдулар. Ис туругу уһугуннарыыга, оҕо иитиитигэр, дьахтар эр киһи сыһыаныгар сүбэлэри ыллылар.

Кулан: «Билинни кэмнэ киһиэхэ саамай улахан суолталаах ис турук буолла. Ис туруга күүстээх, кыахтаах уонна холку эр киһи билигин олохун астына-дуоһуя олоһор кэмэ кэллэ. Билинни киһи, бастатан туран, ис туруктаах уонна сатабыллаах буолара ирдэнэр», - диир этэр. Билинни киһи үгүс кыһалбата уонна ыарыылары санаатын, майгытын-сигили-

тин кытта сибээстээхтэр. Ол курдук, санааҕа ылларбыт, ол аата наар биір кыһалзаны эргитэн аҕалан толкуйдуу сылдыар киһи иһигэр буһан хаалар, олохтон тэйэр. Айар-тугар күүһэ сарбыллар. Оннук түгэнгэ, билинни үйэҕэ олоһор киһи хайаан да бэйэтин бэйэтэ илиитигэр ылан, диригник өйдөөн, дьарыктанан арыллыан наада-дизэн Александр Сергеевич кэпсиір.

Манньк кэпсэтиилэри аныгы ыччакка, саҕа ыал буолааччыларга, кэргэнниилэргэ ыытар буоллар, өссө наадалаах буолуо эбит диир санааларын эттилэр.

Т.М. НИКИФОРОВА,
И.Е. Винокуров аатынан
Хатын Арыы орто оскуола-
тын социальной педагога

«Үөрэҕири»
национальной бырайыак

Нам улууһун Д.Ф. Алексеев аатынан 1 Хомустаах орто уопсай үөрэхтээһин оскуолаты үгүс сайдыы кэрдиистэрин аһан, билигин туспа суоллаах, үтүө үгэстээх үөрэх кыһата буолар. Директор У.П. Атласова бэлиэтииринэн, 2015 сылтан «Обучающаяся школа» бырайыакка олоһуран, методической үлэ ытытылар. Сүрүнэ - тиһигин быспакка, быыстала суох бэйэни сайыннары уонна бүтүн коллектив миэстигэр үөрэтии усулуобуйатын тэрийи. Манна олоһуран методической үлэ көдүүһүн үрдэтэргэ, үөрэх хаачыстыбатын ситиһэргэ, чуолаан, учуутал профессиональной идэтин таһымын сайыннарага үлэ араас көрүнгө былааннаахтык ытытылар.

Оскуола директорун методической үлэҕэ солбуйааччыта Т.П. Стручкова үөрэхтээһин көдүүһүгэр, хаачыстыбаҕа, научнай-методической сайыннарылаах ньымалары туһаныыга болломтотун уураар. Кини санаатын манньк үллэстэр: «Идэлээх күрэхтэргэ кытты, учуутал идэтин таһымын үрдэтии биір дьайыылаах көрүңүнэн буолар. Тоҕо диирэххэ, күрэхтэһиигэ бэлэмнэни, үлэни сааһылааны, кытты учууталтан үгүс сыраны, саҕа билиини, ингэринини эрэйэр. Биһиги учууталларытыгар манньк күрэхтэһиилэргэ кытталларыгар бары усулуобуйаны тэрийэн туран, бүтүн коллектив кыабын туһанан, тэнгэ үлэлээр ньымалары туттабыт. Ол көдүүстээһин олох бэйэтэ көрдөрдө. Холобурдаан этэр буоллаахха, икки

МЕТОДИЧЕСКАЙ ҮЛЭ САҢА КЭРДИИС КЭМНЭ

кэнники үөрэх дьылыгар үс улуустаабы, сэттэ өрөспүүбүлүкэтээби, биір Бүтүн Россиятаабы идэлээх күрэхтэһиигэ 14 учуутал ситиһиилээхтик кытынна.

Муус устар 12 күнүгэр оскуолабыт уопутун тарҕатар сыаллаах өрөспүүбүлүкэтээби «Эффективные формы повышения квалификации в формировании современного учителя» тизмэнэн семинар буолан ааста. Семинарга предметтэринэн интегрированнай уроктар, кылаас таһынан дьарыктар уонна маастар-кылаастар ытытылыннылар.

Секциянан үлэ: «Оскуолаҕа методической үлэни сайыы» (У.П. Атласова, Т.П. Стручкова), «Технология проектирования деятельностных уроков», «Метапредметная олимпиада» (С.Ф. Гоголев аатынан педколледж школьнай салаатын сэбиэдиссэйэ С.М. Сергеева, преподаватель П.В. Фадеева), «Образовательные технологии в условиях реализации ФГОС» (С.

Донской- II аатынан үөрэби сайыннараар уонна идэни үрдэтэр институт доцена С.В. Птицына).

Семинар кыттыылаахтара үлэ уопутун билсэн, санаа атастаһан махтанан тарҕастылар. Мэнэ Ханалас, Горнай улуустарыттан, Дьокуускай 2 уонна 32 нүөмэрдээх, Тулагы-Киллэм, Хатас оскуолаларыттан, Дьокуускайдаабы уонна Намнаабы педколледжтан, Нам улууһун 9 үөрэбин тэрилтэтигэр 80-ча биір идэлээхтэрбит кыттыны ылбытыгарыттан тэрийээчилэр астынныбыт. Билигин «Үөрэҕири» национальной бырайыак олоххо киририинэн, үөрэх хаачыстыбатын тупсарыы, учуутал идэтин таһымын үрдэтии боһуруостара сытытык туралларынан манньк хабааннаах үлэ көдүүһэ улахан.

А.А. ТОМСКАЯ,
Д.Ф. Алексеев аатынан
1-Хомустаах орто
оскуолатын учуутала

УЛУУСТААБЫ 1-КЫ ЕРЕМЕЕВСКЭЙ ААБЫЛАР

Сахабыт сирин кыыдааннаах кыһына аһан, күүтүүлээх сандал сааспыт эргиллэн иһэрэ дьон-сэргэ, оҕо-аймах сүргэтин өрө көтөбөр. Кубулуаттаах курдун тутар 14 күнүгэр Нам улууһун Модут орто агрооскуолатыгар улуустаабы бастакы «Еремеевскэй аабылар» үрдүк таһымнаахтык буолан ааста.

Сарсыарда оҕолор сахалыы танас кэтэннэр, сиэртуюм быһыытынан ыалдьыттары көрүстүлэр. Аактабай саалаҕа Илья Лазаревич олоһун, үлэтин, дьиэ кэргэнин туһунан дириг ис хоһоонноох кинигэ, учууталлар, оҕолор үлэлэрин быыстапкага тэрилиннэ. Ол курдук II-Хомустаах, Салбан, Таастаах, Нам 1-кы №-дээх, Нам 2-с №-дээх, Модут оскуолаларыттан уопсайа 35 үөрэнээччи биэс секцияҕа арахсан араас хайысхалаах дакылааттары аахтылар.

Илья Лазаревич Еремеев сахаларга биір тарбахха баттанар үтүө-мааны, үлэһит үтүөтэ, олус муударай, төрөөбүт төрүт буоругар, дойдутугар бэйэтин кылаатын киллэрбит киһи. Ол курдук, сири онорон хортуюспуй, эбиэс олоһу туһунан дьарыктаммыта. Илья Лазаревич үс оҕо тапталаах аҕата, 6 сиэн эһэтэ Нам улууһун Хамаҕатта нэһилиэгин Орто алааһыгар «Отойго» 1930 сыллаахха төрөөбүтэ. Ийэтэ Федосия Егоровна, аҕата Лазарь Васильевич Улуу сэрии бүтүөн эрэ иннинэ ыалдьан өлбүттэрэ, онон тулаайах хаалан аймахтарыгар иитилибитэ. Кыра эрдэбиттэн тыа сиригэр система улааппыта.

1947-1950 сылларга Дьокуускайдаабы тыа хаһаайыстыбатын техникумугар үөрэммитэ. Кэнники 1954-1959 сылларга Москватаабы К.А. Тимирязев аатынан тыа хаһаайыстыбатын академиятыгар үөрэнэн полевод-агроном дипломун ылбыта. Онтон ыла биір харыс сири халбарыйбакка, күн тахсыабыттан күн киририэр диэри сир үлэтигэр, хаачыстыбалаах үрдүк үүнүүнү ылар иһин төрөөбүт оройуонугар үтүө суобастаахтык, туох баар сатабылын ууран туран үлэлиир. Илья Лазаревич уһун сыллар усталарыгар саңаны, сонуну, Саха сирин тыһыс айылҕатыгар тулуйумтуо үүнээйилэри утумнаахтык олоххо киллэрэр. Ити кини айымньылаах үлэтин түмүгүнэн буолбута.

Оҕолор аабылары улуустаабы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига Е.Е. Гоголев, начальник солбуйааччыта В.И. Макаров, «Сахаагропром» специалиһа Д.Н. Рыкунов, Хатын Арыы орто оскуолатын дириэктэрэ Д.И. Ноговицын, Нам улууһун үөрэҕириитин управлениетын начальнигин солбуйааччыта Дь.И. Баишев, Нам улууһун үөрэҕириитин управлениетын кылаабынай специалиһа Л.А. Портнягин, педагогической үлэ бэтэрээнэ Л.М. Полякова, Нам улууһун үөрэҕириитин управлениетын кылаабынай специалиһа Е.И. Шарапова, Нам улууһун т/х управлениетын специалиһа А.Е. Олесова, Нам улууһун баһылыгын экология уонна булт хаһаайыстыбатыгар сүбэһитэ Г.Н. Шамаев, Нам улууһун «Россельхозцентр» начальнига М.Р. Габышева сыаналаатылар.

Күн иккис агарыгар Ил Түмэн депутата Алексей Ильич Еремеев аҕатын, Илья Лазаревич, туһунан ис дуһаныттан долгуйан туран ахтыы онорбутун бука бары чуумпуран иһитилэр. Нам улууһун баһылыга Ю.И. Слепцов эҕэрдэ суругун дьаһалта дьыалатын управляюцайа П.П. Сергучев оскуола директорулар В.И. Гуляевка туттарда.

«Краеведение» секциятыгар I м. - Камила Касьянова (Салбан, 6-с кыл.), II м. - Артем Дьяконов (2-Хомустаах, 3-с кыл.), III м. - Эльдар Охлопков (Салбан, 6-с кыл.) табыстылар. «Животноводство» секциятыгар I м. - Туйаара Протопопова (2-Хомустаах, 9-с кыл.), II м. - Саша Осипов (2-Хомустаах, 7-с кыл.), III м. - Леонтий Суздалов (2-Хомустаах, 10-с кыл.) табыстылар. «Механизация» секциятыгар I м. - Максим Захаров (Модут, 7-с кыл.), II м. - Коля Павлов (Модут, 9-с кыл.), III м. - Владлен Винокуров (Салбан, 6-с кыл.) буоллулар. «Растениеводство» секциятыгар I м. - Саина Осипова (2-Хомустаах, 8-с кыл.), II м. - Алина Иванова (Нам №2 оск., 6-с кыл.), III м. - Ева Спиридонова (Нам №1 оск., 1-кы кыл.) буоллулар. «Ветеринария. Биология. Экология» секциятыгар I м. - Сергучев Петя (Модут, 8-с кыл.), II м. - Вика Касьянова (Салбан, 5-с кыл.), III м. - Артур Сыроватской (Модут, 4-с кыл.) тигистилэр.

Дакылаакка кыттыбыт оҕолор сертификат ыллылар, 15 үөрэнээччигэ диплом уонна сыаналаах бириистэр туттарылыннылар. Алексей Ильич аҕатын кэриэстээн бу манньк бастакы Еремеевскэй аабыларга анал бириистэри олохтообута хайҕаллаах дьыала. Кэлэр өттүгэр бу манньк «Еремеевскэй аабылар» үгэскэ кубулуйан сылын аайы ытытылла туралларыгар баҕарабыт

Т.В. ПЕТРОВА, Модут орто оскуолатын учуутала,
М.Н. ДОРОФЕЕВА, педагог-библиотекар.

2019 сыл — Энциэли
олонхо туоната

Олонхо ыһааҕар бэлэмнэни улууспутугар күнтэн күн тэнийэн, тэтимирэн иһэр. Аңардас бу ыйга дьону түмэр, үбү ханатар хайысхалаах хас да тэрээһиннэр буолулааатылар. Ол курдук, аһы-аһа хонугунан быысаһан Түбэ, Арбын, Салбан түмсүүлээх, талааннаах үтүө-мааны дьоно (ветераннар, ыччат) олус бэркэ бэлэмнэнэн кэлэн, улууспут киинигэр «Энциэли хочото - Олонхо ыһаа-дын уруйдуур» диэн киэн программалаах дьону түмэр, күүрэннээх үлэбэ күүрдэр баай ис хоһоонноох, көрбүтү эрэ сэргэхситэр кэнсиэрдэри көрдөрбүтүр.

Нэһиликтэр кирири билиэтэр нүөмэрдэринэн оонньуу ытан, баартаах көрөөччүлэригэр дойдунуларын араас аһын-үөлүн бэлэх уунан үөрдүбүтүр. Бу кэнсиэрдэринэн киллэрибит үптэрин, үтүө санааларынан салайтаран, бар дьоммут өйүөхтэрэ, салгыахтара диэн бүк эрэнэн туран ыһаах фондатыгар киллэрибитүр.

Ыраах нэһиликтэрбит үтүө бачымынарбын салҕаан, бу ый 17 күнүгэр Ленскэй нэһилиэк «Иэйии» ветераннар түмсүүлэрэ (В.Е. Никонов, Т.А. Гурьева) эмиэ сэргэх, көрбүт-истибибит эрэ барыта астынар кэнсиэрин көрдөрдүлэр. Олоҕу дьонуну олорон сааһырбыт биер дойдунулаах-

ҮТҮӨ БАЧЫЫМ САЛҔАНАР

тарын ыңырыларынын ылынан, элбэх киһи кэлэн кэнсиэри дуоһуя көрдө, ытыс дохсун тыаһын бэлэхтээт. Кэнсиэри «Коробейниктар» (сал. О.А. Новгородова), «Ситим» (сал. Саргылана Бочкарева) уонна «Далбар» (сал. С.М. Тихонова) ырыа-үнкүү түмсүүлэрэ ырыаларынан уонна сахалар, чуваштар, цыганнар үнкүүлэринэн сэргэхситэн, кэнгэтин биердилэр.

«Иэйиилэр» кэнсиэрдэрин алгыһынан, олонхонон, «Лена эбэкэм» уонна «Добродоһуу тойуга» диэн хордарынан саҕалаатылар, итинэн «Алааһым арылы кустуга», «Лена» уонна «Нам сирэ»

диэн хордарынан түмүктээтилэр. Барыга көхтөөх, үтүөсүрдүк санаалаах ветераннарбыт бархасаттарга улуус баһылыгын солбуйааччыта Петр Абрамов, Ленскэй нэһилиэк баһылыгын солбуйааччыта Тимофей Охлопков уонна Олонхо ыһаадын фондатын бэрэстэбиитэлэ истинник махтаннылар уонна сэргэх, уһун олоҕу, дьолу-соргуну баҕардылар. Кэнсиэртэн кирибит 19 тыһ. 300 солк. «Иэйиилэр» ыһаах фондатыгар биердилэр уонна «бу үтүө бачымымын улууспут ветераннара өйүүллэригэр ыңырабыт» диэтилэр.

И. ИВАНОВ

КЭРЭХСЭНЭР, ҮТҮӨКТАНАР ОҢУОКАЙДЫТ

Мин эһэм, Хорунов Валентин Васильевич, 1960 сыллаахха тохсунньу 3 күнүгэр күн сири көрбүтэ. Оҕо сылдан куобахтыы-кустугу сылдан, соботох эрэ буоллар ылыһырын -туойарын сөбүлүүр эбит.

Кэргэннэнэн, оҕолонон баран, 1984 сылтан улахан түһүлгүбэ тахсыбыта. Онно улуус ыһааҕар, эдэр этэ-эччилэргэ 2-с миэстэ буолбута, ону үгүс элбэх махтал суруктара, дипломнара, мэтээллэрэ туоһулулар. Дьон-сэргэ кинини ураты хамсанылаах диэн сэргиллэр. Оннооҕор эмээхситтэр кини түһүлгүтигэр кириэн үнкүүлэһэн баран: «Атахпыт ыарыта ааспыт курдук буолла», - дииллэр эбит. Эр киһи буоларын быһыытынан, ордук кыылылары, көтөрдөрү, Сахатын сири айылҕатын хоһуйарын сөбүлүүр.

Мин эһэбин кытта 2010 сыллаахха бэс ыйын 19-20 күннэригэр Горнай Бэрдыгэстээбэр буолбут Олонхо ыһааҕар сылдыбытым. Онно оһуохай хайдах күүстээх абыланнааһын сөвө-махтайа көрбүтүм, истибитим. 2012 сыллаахха Гиннес рекордугар кириэр улуу оһуокайбытыгар таһарааччы Баһылай уола Алгыстаах Өлөксөөн кына-тынан сылдысытыта. Онно олохтоммут рекордка бэйэтин сэмэй кылаатын киллэрибитэ. Бу түһүлгү үөһэттэн көрдөх-хөтөп- төгүрүк этэ. 2013 сыллаахха «Саха сири үтүөлээх этээччитэ» диэн үрдүк ааты ингэрибиттэрэ. 2015 сыллаахха Дьокуускайга Үс Хатынна Улуу Кыайы 70 сылыгар аһаммыт Туймаада ыһааҕар Гран-при буолан массына хаһаайына буолбута. Били-

гин «Энциэли» оһуокайын таһаарылаахтык салайсан үлэлии-хамны сылдыр. Улуус нэһиликтэрин кэриэн маастар-кылаастары биэрэн оһуохайга ыччаты үөрэтэр. Дьон-сэргэ ытыктабылын ылар, кэрэхсэнэр оһуокайдыт эһэлээхпинэн

тан киһи элбэххэ үөрэниэн сөп. Онон оһуокайдын баҕарар киһиэхэ баҕа санаа, дьулур, күүстээх санаа баһыя туруон баҕарабын. Онон биһиги, үүнэр ыччат, төрүт үгэстэрибиттэн тэйбэккэ, туора хаампакка, дьин сахалыы үнкүүбүтүн - оһуокайы

киэн туттабын.

Түмүкпэр этиэһин баҕарабын, удьуор оһуокайдыт-тартан төрүттээх эрэбуолбакка, ханнык баҕарар оһуокайы сэргээччи, батыһааччы дуу, үтүктээччи дуу оһуокайдыт үнкүүтүн ис хоһоонун өйдөөн үтүктэр киһи, баҕарар буоллаҕына, эмиэ этэ үөрэниэн сөп дии саныбын. Оһуокайдыт тылыт-

Аан дойдуга таһааран рекорд олохтоотубут диэн тохтоон уоскуйан хаалбакка, салгы сайыннарыабын. Өбүгэлэрбит сырдык, ыраас сьдыаайдара бүгүнгү саханы кытта быстыспат ситимнээбин эппитинэн-хааммытынан билэбин, купшутун-сүрбүтүн бөбөгөтүөбүн диэн ыңырабын.

Вадим МАТВЕЕВ,
НУГ, 8 "б" кылаас

Республика күнүгэр

ТҮМСҮӨБҮН, СОМОБОЛОҢУОБҮН!

«Суверенитеткэ төннүөххэ» диэн ыстатыйаҕа олоҕуран, суверенитет туһунан арыычча киэн эйгэбэ таһаарабын. 1990-с сылларга Ельцин «национальной республикалар төһө баҕарар суверенитеты ылынын» диэн тылыгар олоҕуран, оччотооҕу Верховной Совет 12-с сессиятыгар суверенитет туһунан декларация ылыммыһыт. Суверенитеты, бастакы президени уонна конституцияны норуот бүтүтүнэ быыбардаан бигэргэппитэ. Саха сирэ Россия государствотын састаабыгар кириэр, олоҕун, дьылҕатын бэйэтэ дьаһанар государственной статустаах, тутулуга суох Саха республиката буолбута. Саҕа тэриллибит тутулуга суох республикаҕа саамай сүрүннүүр государственной сокуон, Саха сири Констигуцията, 1992 сыллаахха ылыныллыбыта. Бастакы президент М.Е. Николаев баһылыктаах бөлөх Саха сири государственной төрүттээбитэ. Кинилэргэ Саха сири норуоттарын уонна кэлэр көлүөнэ ааттарыттан дигрин махталбытын биллэриэхтээхпит. Суверенитет эйгэтигэр биһиги баара эрэ 7-8 сыл олоҕуруттут. Республикабыт сиртэн хостонор баайыттан 50%-нын ылар. Ол кэмнэ сир баайыттан кириэр харчыга тирээбэрэн, билигин баар сүрүн тутуулар тутуллубуттара. Ол кэмнэ Саха сирэ бары салааларга мунуга суох сайдарыгар, норуотун өйө-санаата уһуктарыгар, төрүт омуктар инники дьылҕаларыгар эрэллээх этибит.

Эмискэ инникигэ эрэллээх олохпут уһун дьылҕаламат буолбута биллибитэ. Өлөр ыарыыга ылларбыт, олоҕу уларыта тутарга аһаммыт улуу реформатор Б.Н. Ельцин 1999 сыл Саҕа дьыл үүнэр түүнүгэр норуотун иннигэр бүтэһиктээх, быраһаайдаһар тылын эппитэ. Ол киэн ис хоһоонноох этии «Я ухожу» диэн тылларынан түмүктээбитэ.

Путин баһылыктаах бөлөх былааска кэлбитигэр Россия-ҕа уонна Саха сиригэр ис экономической политика төрдүттэн уларыйбыта. Биһиги суверенитетпытын, конституциябытын, бастакы президеммытын суох онорор туһугар Кремль салалтата күүстээх үлэни ыһыпта. Саха сири норуоттара бары куолаһытын биэрбит конституциябыт, суверенитетпыт уонна бастакы президеммит Путин ыһааһынан бары суох оһуоллубуттара. Бу Саха сири олохтоохторун бырааптарын, олоххо көнүлүлэри күүс өтгүнэн кэһии, сиргэ-буорга тапсии этэ. Россия салалтата Саха сири норуоттарын бырааптарын кэһиитин Саха сири үрдүкү салалтата уонна парламена туох да утарсыны онорботохторо. Республика үрдүкү салалтата Саха сири утары ыһыттыт политикатыгар норуот кытыһнарбаҕаҕа. Бири-эмэ, политика, экономика - барыта Путин бөлөҕүн туһатыгар үлэлээбитэ. Суверенитет, конституция, бастакы президент диэн өйдөбүлү дьон өйүттэн-санаатыттан таһаара, умуннара сатыыллара. Сирбит бааһа, айылҕабыт ресурсалара былдьаныылар республика нэһилиэнньэтин олоҕор улахан охсууну онорбуттара. Саха омук сирдээх-уоттаах буолара салгыһына ыйанан турар. Тоҕо дьиктээххэ, Россия норуоттар Аан дойдугаҕа сиргэ бырааптарын туһунан конвенцияҕа илии баттаабатаҕа. Норуоптут, омукпут инники дьылҕаларын туһугар төһө баҕарар этиэххэ-тыһынаахха, холбурдары да аҕаһаахха, төһөнү баҕарар суруйуохха да сөп этэ. Ол гын баран түмүктүүм, инникитин омук быһыытынан хаалар инниттэн туох толкуйдары, ханнык былааннары ылынар туһунан бэйэм санааларбын этиим.

«Саха омук конгресһыгар уонна «Өрөгөй» дыбарыаһыгар буолбут утарсыы миитинигэр өркөн өйдөөх сахалар олохпут уонна инники дьылҕабыт туһунан дигрин ис хоһоонноох этиилэриттэн көстөрүнэн, инники олохпут дьылҕата сүрдээх ыарахан көстүүлэрдээх, ону барытын түмүктээн этэр буоллаахха, Саха омук инники дьылҕата ыйааһын бэскитигэр ууруллубут кэмигэр олоҕор эбиһпит. Манна мин олохпут бары туһаайыларын ырытан суруйар кыаһым суох, онон бу этиини киэнник илдьиритэн өйдүүргүтүгэр көрдөһөбүн. Олохпут бу кэрдик кэмигэр саха омук инники дьылҕатын ыйан биэрэр, көмүскүүр быһаарылары хайаан да ылынар буоллаһытына эрэ сатанар буолла. Онон сибээстээн мин манньк чопчу этиилэри оноробун: бастакытынан, суверенитеткэ төнүннэхпитинэ эрэ, саха омук инники дьылҕатын туруулаһан көмүскүүрүт. Суверенитеты ылыны-ҕа сүрүн тирээһин Айсен Сергеевич «Өрөгөй» дыбарыаһыгар ытыллыбыт миитингэ эппит тылларыгар олоҕурабын: «Эһиги миэхэ эрэнэнгит республика Баһылыга буоларбар куолаһытын биэрбикит. Онон мин эһиги бары туруорсууларгытын толорор бээһинэһим». Бу - норуотун чаччы өйдүүр, киһи кыһалҕатынан олоҕор уһулччулаах салайааччы куолаһа. Айсен Сергеевич эмиэ бу миитингэ хорсун санаатын киллэрэн, норуотугар кырдыктаахтык эппитэ: «Саха сиригэр атын омуктар кириилэрин инникитин тохтотор кыаһым суох. Бу Кремль салалтата ылыммыт быһаарытын мин соботоһун утарылаһарым кыаллыбат, онон норуотун кытта түмсэн, сомоболоһон утарсыны ыһтарбыт ордук этэ». Бу - дьингээх инникитин өйдүүр, норуотун кытта биригэ хаамсарга бэлэм салайааччы тыллара.

Саха сири норуоттарын баһылыр-көһүлүүр, улахан аптарыгыттаах национальной лидер баар буолуохтаах. Бу кэмнэ, бүгүнгү күнгэ, оннук киһинэн мин Айсен Сергеевич Николаевы ааттыбын.

Саха омугун национальной лидерэ Айсен Сергеевич Саха республикатын суверенитет суолугар киллэрэригэр ыңыраар баҕа санаабын этэбин. Хаттаан суверенитеткэ кирири сүрдээх ыарахан мэхэйдэри киһи былаас өттүттэн көрсөрү саарбаҕа суох. Кремль салалтата Саха сиригэр көңүл айбардыр баһыаннаһытын эмискэ туран биэриэ суоҕа. Бастатан туран, Айсен Сергеевичи Саха сири норуоттара бары биер киһи курдук өйүөх, киһиэхэ тирэх буолуох тустаахпыт. Онон киһи норуотугар бэйэтэ киллэрбит ыңырытын аҕалабын: «Түмсүөбүн, сомоболоһуобун, ол эрэ түгэнигэр олохпут инники хардылылаа» - Айсен Сергеевич бу тыллара суверенитет өрөгөйдүүрүгэр тирээдиэхтэрэ. Айсен Сергеевичкэ аһаан улуу киһиби Алампа этиитин аҕалабын: «Норуотун санныттан тайан. Норуотун туһугар үлэлээ. Барыны барытын норуот эрэ быһаарар».

П.И. ГУЛЯЕВ, Түбэ

Күндүтүк саныыр, ытыктыыр, ийэ кэриэтэ киһи-бит, салайааччыбыт Зинаида Алексеевна Тихонова күн сириттэн барбыта номнуо, муус устар 28 күнүгэр биир сыла буолар. Кини олоҕун, педагогическай үлэтин пионерскай активтары уонна баһаатайдары түмүүгэ, оҕо талаанын сайыннарыыга анаабыта. Зинаида Алексеевна аата ол иһин, “Пионерия”, “Оҕо тэрилтэтэ” диэн тылы кытта ыга ситимнээх. Бииргэ алтыспыт оҕолоругар, коллегаларыгар, чугас дьонугар үйэлэргэ сүппэт өйдөбүлү хаалларда. Салайааччы быһыытынан, оҕону оҕо эйгэтигэр уонна үлэҕэ уһууутугар, Пионердар дьиэлэрин – Оҕо Түөлбэтин Киинин аатын улуус, республика, Россия таһымдарыгар өрө таһаарбытыгар биһиги махтанах эрэ тустаахпыт.

КЫАХТААХ БАҕААТАЙ, ДИРИЭКТЭР.

Баһаатай, пионербаһаатай диэн сэбиэскэй кэмгэ улааппыт оҕолорго олус дириң ис хоһоонноох, улахан суолталаах. Оҕо барыта таптыыр, ылынар, билинэр киһитэ, учуутала этэ.

Мин үлэлиирим тухары баһаатайдары кытта алтыспыт буоламмын, республика оҕолоро, ордук ыарахан “суолга” түбэспиттэр сайдан, киһи буолан тахсытытара кыахтаах баһаатайга түбэспиттэриттэн тугулуктаах дии саныыбын.

Биир оннук үтүө учууталынан Зинаида Алексеевна Тихонова буолар. Зинаида Алексеевна 1966 сыллаахтан баһаатайынан, учууталынан үлэлээн бэйэтин ис талаанын олоҕор булуна, үйэтин тухары оҕолору сайыннарыынан дьарыгырбыта. Кини куруутун Мэнэ-Хаҥалас Хорообут оскуолатыгар баһаатайдаан, элбэххэ үөрэммитин, саҕаны көрдүү, аһа сатыыр буолбутун, оҕолору араас хайысханан сайыннарыы. Бу инниттэн хас биридди оҕо бэйэтин сөбүлүүр дьарыгын булунара, онон дьарыгыран өйө-санаата, олоххо тардыһыта үрдүүрү, ким буолан тахсарыгар бэлэмнэниитэ быһаарыллара. Бу үлэни оскуола аайы ытытталара. Уксун эбии үөрэхтээһин үлэһиттэрэ, баһаатайдар, кылаас салайааччылары, дириэктэри иитэр үлэҕэ солбуйааччылары төһө кыахтаахтарыттан тугулуктааҕа. Онон Зинаида Алексеевна бу үлэһиттэргэ араас семинардары, аһаҕас кэпсэтиилэри, түмсүүлэри ыытан-үөрэтэн Нам улууһа республикаҕа инники күөҥгэ тахсарын ситиспитэ. 1988-89 үөрэх сылыгар Намна старшай пионербаһаатайдары, дириэктэри, методистары мунһан олус туһалаах семинар тэриллэн ытытыллыбыта. Улуус баһаатайдар уопуттарын кэпсээн-көрдөрөн, билиһиннэрэн биэрбиттэрин семинар кытытылаахтара ытыс үрдүгэр түһэрэн ытытытара. Зинаида Алексеевна директор быһыытынан аан маҕнай ытытты семинара этэ. Комсомол обкома үрдүк сыананы биэрбитэ. Бу семинар Пионердар дьиэлэрин үлэһиттэрин көбүлээһиннэринэн уонна Учууталлар идэлэрин үрдэтэр институт салайытынан тэриллибитэ.

Сэбиэскэй Союус эстибитин кэммэ, пионер-комсомол суох буолбутугар, мин Зинаида Алексеевнаны кытта сэдэхтик көрсүһэр-сүбэлээр

буолбутум. Оҕо общественной хамсааһына хайаан да биир буолуохтаах, баһаатай үлэтэ уурайдаҕына ыарахан иитиилээх, кыһалдалаах олохтоох оҕолор уулусса дьыно буолалларыгар тиийэллэр – диэн кэпсэтэр этибит. Онтон 1992 сыл Саха сиригэр оҕолор общественной холбоһуктара тэриллибиттэригэр, Зинаида Алексеевна уонна үгүс урукку улуустааҕы пионердар Кииннэрин директордара улахан көмөнү онорбуттара. Зинаида Алексеевна “Эркээйи” олоххо кирибит кэмигэр, 90-

АЛТЫСПЫТ ДЬОЛЛООХПУН

Оҕону таптыыр, кинилэри кытта мэлдьи ахсаабакка сыраллаһар эрэ киһи хас биридди оҕо туох санаалааҕын, туох уратылааҕын, туох дьордааҕын билэр уонна ону бэйэтин үлэтигэр сатабыллаахтык туһанар. Оннук дьон-нортон биридтэстэрэ өр сыллар усталарыгар пионердар дьиэлэригэр, кэнники оҕо түөлбэтигэр үлэлээбит Зинаида Алексеевна Тихонова буолар. Бу Орто туруу бараан дойдуга киһи олоҕун устатыгар үлэтинэн араас дьону кытта алтыһабын, аҕа табаарыс да оностоҕун. Мин олоҕум судургу хаамытынан бэйэтин үтүө сыһыанынан, сүбэтинэн-аматынан үлэм тахсыылаах буоларыгар элбэҕи көмөлөспүт, буһан-хатан олох оскуолатын аһаарбар истин-иһирэх тылынан Зинаида Алексеевна сүбэлээбитэ-амалаабыта элбэх.

Мин Зинаида Алексеевнаны билсиһим, биллэн туран, оччотооҕу “Пионердар дьиэлэрэ” пионербаһаатайдарыгар тэрийэн ытытар семинардарыт-

ытытар үлэбин хайҕыыра, оҕолор олус кэпсэтинньэҥнэрин бэлиэтиирэ миэхэ үлэлиир киһиэхэ улахан хайҕабылга тэннээҕэ.

Зинаида Алексеевна биир уратыта диэн, оскуолабытыгар сылдьан хайаан да туох эрэ уратыбытын, сонун өрүттэрибин таба көрбүт буолара. Ол уратыбытын өссө хайдах сайыннардахха үлэ көдүүстээх буолуохтааҕар бэйэтин көрүүлэрин этэрэ. Дьэ

**УМНУЛЛУБАТ
ӨЙДӨБҮЛҮ
ХААЛЛАРЫБЫТА**

сыллардаахха республикаҕа оҕо хамсааһына сайдарыгар биир идэлээхтэрин кытта далааһыннаах үлэни салайбыта.

Бу сылларга лидер оҕолорбут куоралпыт, улуустарбыт, өрөспүүбүлүкэбит хайдах сайдыахтааҕын туһунан араас бырайыактары суруйаллара, деловой оонньуулары ытытталара. Бу тэрээһиннэр оҕолор Гражданин буолан тахсалларыгар олук уурбуттара. Манньык үлэлэр Зинаида Алексеевна көмөтө, сүбэтэ суох ытытыллыбат этилэр.

Зинаида Алексеевна киһи быһыытынан олус үтүө майгылаах. Кинини кытта алтыспыт дьон кэпсэтэн-ырытыһан астынар-дуоһуйар этилэр. Саамай сөбөллөрө: куруутун туох эрэ саҕаны этэрин, ону олоххо хайдах киллэрэри толкуйдаан барарын. Биһиги Зинаида курдук киһиэхэ, оҕоҕо барытыгар көмөлөһө сатыыр, тугу тобулан оҕону ыарахан суолтан өрө таһаарары билэр, өйдүүр учуутал, баһаатай, дириэктэр элби туруарын туһугар баҕарабын.

Ильина Татьяна Михайловна, Саха республикатын үөрэҕиритин үтүөлээх учуутала, РФ ыччат политикатын бочуоттаах үлэһитэ, “Гражданскай килбиэн” бэллээ хаһаайына

тан саҕаламмыта. Мин саҕа үлэлээн эрэр баһаатай буоламмын, билбэтим-көрбөтүм да үгүс буоллаҕа. Дьэ манньык түмсүүлэргэ баһаатайдар үлэбит-хамнаспыт туһунан ирэ-хоро кэпсэтэн, туох саҕаны билбиһитин-көрбүшүтүн үллэстэн тарҕаарбытыгар кини улахан болҕомтотун уураара. Семинардар өссө ордук көдүүстээхтик баралларыгар хайаан да практической дьарыктары ытытара. Биһиэхэ кини үгүс элбэх сүбэни-аманы этэн, араас практической дьарыктары ытыттаран, сорох ардыгар бэйэтэ ытан билибитин хангатарбытыгар элбэхтик кыһаллара. Кини намын, кылга саҕатынан үлэ-хамнас хайдах буолуохтааҕын ытытыттык кэпсиирэ барытынан да астыннарара.

Зинаида Алексеевна итинник семинардары ытытынан эрэ мунҕурдаммата. Биһиги оскуолабытыгар сотору-сотору сылдьара, онон миэстэтигэр пионерскай үлэ-хамнас хайдах барарын билсиһэрэ, сүбэ-ама биэрэрэ, ытытар үлэбитин истэн олус үөрэрэ. Оннук кэлиитигэр хайаан да пионерскай активы кытта көрсөн, оҕолор туох үлэни-хамнаһы ытыталларын атах тэпсэн олорон сэлэргэһэрин олус сөбүлүүрү. Манньык көрсүһүүлэр кэннилэриттэн

оннук ордук буолуох эбит диэн түмүккэ кэлэн, инники үлэн былааннарын торумнаабын. Онон кини кэлиитэ үлэбитигэр сэргэхсийиини үөскэтэрэ, санаабытыгар күүс-уох эбэрэ, ытытар үлэбит тахсыылаах буоларыгар төһүү буолара. Ити сылдыһыларын кэнниттэн үлэбит-хамнаспыт туһунан олохтоох хаһыакка хайаан да сырдатара.

Зинаида Алексеевна дьонго биир тэн сыһыаннааҕа, үрдүк культуурааҕа. Кини үлэһит да быһыытынан улахан таһымнааҕа. Уопсай үлэ туһугар этинэн-хаанынан ыалдьара. Ыарахаттартан чаҕыйбат үтүө дулуурдааҕа. Ылыммыт дьыалаһын хайаан да тиһэҕэр тириэрдэр, ол туох эрэ түмүктээх буоларыгар улахан эрэмниилээҕэ. Кини үлэтигэр “Сатамат үлэ диэн суох диэн” диэн принциби туһунан үлэлиирэ. Ол биллэн туран, кини үлэтэ тахсыылаах буоларыгар тириэргитэ.

1986 сыллаахха Намнааҕы пионердар дьиэлэрин көбүлээһининэн Учууталлар идэлэрин үрдэтэр институту кытта кытыһан Зинаида Алексеевна тус бэйэтэ сүүрэн-көтөн, элбэхтик биһиги оскуолабытыгар сылдьан ытытар пионерскай үлэм туһунан матырыйалларга хомуйан “Пионерский комиссар Яковлев” диэн брошюра тахсыытыгар улаханник махтаана саныыбын. Оччотооҕу кэмгэ итинник брошюраны таһаарарга үп да өтүтүнэн олус ыарахаттардааҕа.

Зинаида Алексеевна Намын сирин эдэр ыччата сайдыбатах сайдыытын далааһынаах хардыһынан дабайталаан бардын диэн, сарсынҕылыыр күннэрэ сардангалаах буоллун диэн, дьоллоох оҕо сааһа тускуллардаах буоллун күүһүн-уоһун чингэтэн уостубат уоһунан өр сыллар усталарыгар сыламтаны аахсыбакка үлэлээн аастытын, биһиги кинэн тутта ааттыбыт.

Яковлев Алексей Дмит-

рьевич, РФ үтүөлээх учуутала, Үөдэй ОО У.Громова аатынан пионерскай дружина пионербаһаатай, методист-баһаатай, Бүтүн Союзтааҕы Ленинскэй Комсомол Лауреата.

ОҕО САЙДАРЫН ТУҔУГАР ОЛОҕУН АНААБЫТА.

Мин Намнааҕы Оҕо эйгэтин Түөлбэтигэр 1992 сыллаахха алтынньыттан иис куруһуок салайааччытынан үлэли кирибитим. Онтон ыла 26 сыл ааһа охсубут. Бастаан кирирбэр педагог үөрэҕэ суох производственной идэлээх, иис үөрэхтээх киһи хайдах үлэлиэхпини диэн салла санаабытым. Ол эрээри, Зинаида Алексеевна: - «Оҕону тутан-хабан, айан таһаарары үөрэтэргэ дьингээх производственной үлэһиттэр наадалар» - диэн санаабын бөҕөргөппүтэ. Бу бириэмэҕэ пионерия, комсомол диэн суох буолан, олох умарыйытын кэмэ этэ. Онтон оҕо бэйэтин омугун культууратын, сирин – туомун билэр, атын омуктар культуураларын кытта алтыһан, хардарыта ытыктаһан, доҕордоһон төрөөбүт Сахатын сирин сайыннара, дьингээх хаһаайын буолан уһуйулан тахсалларыгар аналаах «Эркээйи» программа олоххо кирибитэ. Бу программа оҕо олоххо бэйэтин миэстэтин булунарыгар, олоххо туһалаах киһи буолан тахсарыгар, сөптөөх идэни талан ыларыгар уһуйуу, үөрэтии диэн сыаллааҕа.

Намнааҕы Оҕо эйгэтигэр оҕолор түмсүүлэрин тэрийэн ситиһиилээхтик үлэбитин саҕалаабыппыт. «Оҕо түөлбэтэ» диэн аат ылыммыппыт. Ол саҕана оскуола оҕолоро үксүн эбии үөрэх кыһатыгар дьарыктана Түөлбэҕэ кэлэллэрэ. Үлэ күөстүү оргуйара. «Эркээйи» программаҕа олоҕуран «Общественной оҕолор түмсүүлэрин нөһүө оҕону оҕо эйгэтигэр уһуйуу» диэн программанан үлэлээбиппит. Мин бу программаҕа олоҕуран оҕо төрүт культууратын, өбүгэтин үгэһин билээхтээх диэн, 1995 сыллаахтан «Оҕону сахалыы иискэ уһуйуу» программанан үлэли сылдьабын. Бу программанан үөрэнэн элбэх оҕо уһуйулан тахсан, инники олохторугар туһанан үлэли-хамсыы сылдьаллар.

Зинаида Алексеевна дириэктэр быһыытынан эппиэтинэстээх, ирдэбиллээх, талааннаах салайааччы этэ. Олоҕун устатын тухары оҕо сайдарын туһугар олоҕун анаабыта. Оҕону олоххо сөптөөх суолу булунарыгар элбэх кизэн ис хоһоонноох үлэни ытытыта.

Кэнники бочуоттаах сыһыаналаһа олорон Түөлбэтин үлэтин билсэ олоҕубута. Суруйар үлэтинэн дьарыктаммыта. Дьэтигэр баран көрсөн санаабытын атастаһан, сонуммутун кэпсэтэхпитинэ олус үөрэрэ.

Мин олохпор сөптөөх суолу солоон, талааным арыллан, өбүгэм иһин дьонго ыччакка тарҕата сылдьарыттан үөрэбин, астынабын. Мин олоххо, үлэбэр ситиһиилээх барыта Түөлбэ аанын аһан киллэрэн, кизэн аартыкка таһаарыт киһибэр, дириэктэрбэр, салайааччыбар Тихонова Зинаида Алексеевнаҕа махталым мунгура суох. Махтанабын, сүгүрэйэбин...

Сыромятникова Мария Петровна «Түөлбэ» оҕо киинин эбии үөрэхтээһин педагога, СР үөрэҕиритин туйгуна, норуот маастара

Уйулҕа эйгэтигэр

Дьол диэн тугуй? Хас биридди киһи дьол диэни араастаан өйдүүр, сыаналыыр.

Мин санаабар, киһи көрөр-истэр, сангарар, толкуйдуур, өйдүүр, үөрэр уонна таптыыр буоллаҕына, дьоллоох киһи дэнэр. Сорох дьон ону сыаналаабат, кыраны да кыһалҕа огостор эбит. Олох диэн айылҕаттан бэриллбит бэлэх буолар, ону хас биридди киһи сыаналыахтаах. Биһиги бу дойдуга дьоллоох буолаары кэлбиһпит!

Киһини ханнык кэм киһи онорор? Ааспыт, билинги эбэтэр инники? Биһиги ааспыт кэмтэн уопут ылабыт. Онтон киһини инникитэ киһи онорор буолбатах дуо? Билигин ылар билиим-көрүүм мин инники олохпор суолталаах.

ОЛОХ - ДЬОЛ

Дьингэ, ааспыт уонна инники кэммит биһиги санаабытыгар эрэ баар. Билинги кэмгэ эрэ дьоллоох буолуохпутун сөп. Урукку кэмнэри саныы-саныы санаарҕыбыт, инники кэммитин кэтэһэммит долгуйабыт. Ааспыт күннэри-битигэр, тулалыыр дьоммутугар махтанахтаахпыт. Киһи дьоллоох буоларыгар кыра да наада. Хайҕанар киһи астынар, дуохуйар.

Онтон эн, билигин дьоллооххун дуо? Эһиэхэ экспрестест бэриллэр. Бэйэҥин билиэххин баҕарар буоллаххына, хартыыналары көрөн,

теһи толор.

Бу хартыыналартан бири тал, туох суолталааҕын билиэххин баҕарар буоллаххына, instagram страницабытыгар @psycentr_namtsy суруйтар уонна бэрэбиэркэлэн. Эбэтэр биһиги кииммитигэр кэлэн, консультацияланыаххытын сөп.

Биһиги аадырыспыт: Ойуунскай аат. уул., 5/2, 2-с этээс

Эдэр ыччат уонна дьиз-кэргэн социальнай психологической өйбүлүн киинин психолога А.С. ЕГОРОВА

ПСИХОЛОГТАР БЭЛЭМНЭНЭЛЛЭР

Сааскы халаан уута тобо анньан иһэр. Күн чота уулларан, өрүс мууһа чарааһаан, уу-хаар буолан, муус үрдүнэн хаамарга кутталлаах кэмнэр үүннүлэр. Халаан уута кэлэринэн сибээстээн, психологической киин үлэһиттэрэ оскуола психологтарыгар ыксаллаах быһыы-майгы буолар түгэнигэр үөрэтэр семинар ыыттылар. Уопсайа 11 психолог кыттыыны ылла. Сэрэхтээх буолуу техникатын, психологической көмөнү хайдах онорору кэпсээтилэр. Семинар түмүгүнэн ууга барыан сөптөөх нэһиликтэргэ эппиэтинэстээх специалистар ананнылар.

Ыксаллаах быһыы-майгы буолар түгэнигэр дьон тугу билиэхтээҕий?

Ханнык баҕарар ыксаллаах быһыы-майгы буолар түгэнигэр, нэһилик дьоно дьуһурунай сулуусаҕа биллэриэхтээхтэр: 01, 02, 03, 04. Хайа баҕар киһи ЕДДС 42-508 нүөмэригэр эрийэн сөп. Эбэтэр 112 нүөмэргэ эрийэбит, биер мүнүүтэ иһигэр бэриллэр информацияны истэбит, ол кэнниттэн автомат бэйэтэ ЕДДС нүөмэригэр ыгытар. 112 нүөмэр үчүгэйэ диэн, ханнык баҕар суотабай оператортан босхо эрийэҕин.

Техникалаах эбэтэр техника суох көмөҕө наадыдаххына, хайаан даҕаны ЕДДС диспетчерин сэрэтиэхтээххин. Ол гынан баран, бэйэн доруобуйаҕар эбэтэр олоххор куттал баар буоллаҕына, көмөлөһө барбакка, ЕДДС диспетчеригэр эрийэн

биллэриэхтээххит. Диспетчер быһыылар сулуоспаларга тирдэн, көмө оҥоһулар.

Халаан уута кэлиитигэр тугу гынахтаахпытый? Ыксаллаах быһыы-майгы туһунан информацияны уонна инструкциялары болҕойон истин, төлөпүөнгүтүнэн наадаҕытыгар эрэ туттун.

Ыксааман, долгуйуман, ыалларгытын сэрэтин; оҕолорго, инбэлииттэргэ, кырдыаҕас дьонно көмөлөһүн.

Нэһилик дьаһалтатыттан, государственнай былаас уорганнарыттан эвакуацияланар сири ыйдаран бэлэмнэнин.

Докумуоннаргытын, наадалаах таҕастаргытын, хас да хонук аһыыр аскытын, эмтэргитин бэлэмнээн. Барытын биер чемоданга, суумкаҕа сааһылаан уурун. Докумуоннаргытын уу кирибэт салапаанга угун.

Розеткадан барытын араарың, гаас кырааның сабың.

Сыаналаах танаскытын-сапкытын, малгытын үөһээ этээскэ эбэтэр дьиз үрдүгэр таһаарың.

Сүөһүгүтүн, сылгыгытын үрдүк сиргэ илдьин.

Халаан уута соһуччу кэллэҕинэ тугу гынахтаахпытый?

Долгуйбакка, холкутук дьаһаның.

Наадалаах докумуоннаргытын, сыаналаах тэрилгитин, эмтэргитин, аһыыр аскытын, наадалаах малгытын түргэнник хомуйуң.

Бастакы учарат оҕолор,

инбэлииттэр, саастаах дьон эвакуацияланаллар. Онон киһилэргэ көмөлөһүн.

Хайдах кыалларынан, ууга барар сиртэн көһүн.

Дьийэттэн тахсан барыаххыт иннинэ уоту-гааһы араарың, оһох уотун умулларың. Түннүктэргитин, ааннаргытын сабың, маһынан, дуосканан бүөлээн.

Кыбыгыты аанын арыыйың, сүөһүгүт, сылгы-

Социальной харалта иһитиннэрэр

ЭБИИ ТӨЛӨБҮРДЭР ОЛОХТОННУЛАР

2019 сыл олунньу 14 күнүгэр СР Ил Дархана 367 №-дээх Саха сиригэр демография балаһыанньатын тупсарыыга туһуламмыт укааһыгар олобуран, бэрээдэк бигэргэтиллэн, ыам ыйын 1 күнүттэн эбии үп көрүллэр миэрэлэрэ үлэҕэ киирэлэр.

Ол курдук, быйыл 2019 сылга бастакы оҕоҕо биер кэмнээх төлөбүр (единовременная выплата) 33 тыһ.812 солкуобай төлөнөр буолла. Бу төлөбүр дьиз кэргэн дохуотуттан тутулуга суох анаар. 2019 сылга төрөөбүт иккис оҕоҕо региональной Ийэ хапытаала анаар. Кээмэйэ федеральной ийэ хапытаалыттан 30% бэриллээҕэ. Ол эбэтэр, 135 тыһ. 905,00 солкуобайга тэннэһэр. Бу төлөбүр Ийэ хапытаалын курдук туһааннаах сыалларга эрэ туттулар. 2019 сылга төрөөбүт үһүс оҕо (эбэтэр онтон кэлэр) төрөөтүөнэ, оҕо 3 сааһын туолуор диэри, тийинэн олоруу алын кээмэйин саҕа ыйдааҕы төлөбүрү ылар буолуохтара (өскөтүн дьиз кэргэн нэһилиэнньэ орто дохуотуттан кыра дохуоттаах буоллаҕына). Кээмэйэ ыйга 16 тыһ. 906 солкуобай. Республика үрдүнэн нэһилиэнньэ орто дохуота биер киһиэхэ тиксэрэ - 42 тыһ. 119,30 солкуобайга тэннэһэр. Бу төлөбүргэ сылын аайы перерегистрация ааһан, дьиз кэргэн дохуота дакаастанар.

Саҕа бэрээдэк үлэҕэ киирэйигэр сүрүн ирдэбилинэн дьиз кэргэн Саха сиригэр 3 сылтан ордук олобут уонна регистрациялаах буолара булгуччулаах.

Бастакы уонна иккис оҕоҕо анаар төлөбүрдэргэ ирдэниллэр докумуоннар:

- заявление (анал бланкаҕа толорулар);
- паспорт, паспорт куопуйата;
- кэргэнни буолуу свидетельствота, куопуйата;
- төрөөбүтүн туһунан свидетельствота, куопуйата;
- родовой сертификат;
- банковской реквизит;

Үһүс уонна онтон кэлэр оҕоҕо анаар төлөбүрдэргэ ирдэниллэр докумуоннар:

- заявление (анал бланкаҕа толорулар);
- паспорт, паспорт куопуйата;
- кэргэнни буолуу свидетельствота, куопуйата;
- төрөөбүтүн туһунан свидетельствота, куопуйата
- родовой сертификат ;
- дьиз кэргэн справката;
- дохуот туһунан справка (форма 2-НДФЛ 12 ыйдааҕы), үлэлээбэт түгэнигэр үлэ киһиискэтин куопуйата, предпринимателлэргэ дохуоттарын туоһулуур докумуон;
- банковской реквизит;

Бу төлөбүрдэри аатарга докумуоннары ыам ыйын 1 күнүттэн МФЦ-га, e-yakutia портал нөһүө, эбэтэр Намнааҕы социальной харалта управлениетыгар туттараҕыт. Биһиги аадырыспыт: Нам сэл., Ч.Винокуров уул. 11/1- рэ, билсэр тел. 41-8-40.

Социальной харалта управлениета

Ууга түстэххитинэ, ыарахан таҕастаргытын, атаххыт таҕаһын устун, чугасты туох эмит уйдараар предмет булан, көмө кэлэрин кэтэһин.

Быһыыры тэриллэри (лодка, болуот уо. да.) уунан толоруман.

Төрөспүт истиитигэр.

Оҕолоргутун улахан киһитэ суох өрүскэ чугаһатыман. Муус устар кэмигэр куттал баарын быһаарың. Халаан ууга кэлэригэр хайдах тутта-хапта сылдыахтааҕын кэпсээн. Устар уу, муус аттыгар сылдыарын бобун. Лодканы, бэйэ оноруу болуотунан, мууһунан устарын бобун. Устар муус, тымныы уу, түргэн сүүрүк киһи доруобуйагыгар буортулааҕын өйдөтүң.

Оҕолорго анаан.

Халаан уутун кэмигэр мууска тахсыман. Лодканы, бэйэ оноруу болуотунан устуман. Муустан мууска ыстаныман. Биэрэк кытыгыгар туруман. Өрүһү туоруур муостаҕа турар түгэннитигэр тирэхтээхтик тутуһун. Ыксаллаах түгэнигэ түбэстэххитинэ, куттанан куттан хаалыман, улахан дьону көмөҕө ынгырын.

Олох бириддэ бэриллэр, доруобуйагыгар кутталы үөскэтимэн. Быраабылалары тутуһан сэрэхтээхтик сылдыһың.

Эдэр ыччат уонна дьиз-кэргэн социальнай психологической өйбүлүн киинин социальнай педагога Т. ГОГОЛЕВА

1972 жыл сааһыгар, ол эбэтэр оскуоланы бүтэрбит сылым эһилигэр, Хамафатта анһынан «Сэдэнгэ» арытыгар субай сүөһүнү уотууга «ыччат-комсомольскай» диэн ааттанар фермаҕа кыстаабытым. Ыччат-комсомольскай диэн аатыгар эрэ этэ, ол курдук соҕото комсомол этим, ыччата диэн саастара номнуо ырааппыт Ковров Афанасий, Этигасов Василий, Аргунов Данил бааллара. Наставникпыт 70-лаах Гоголев Никиитэ оҕонньор буолар, маны таһынан Бартыһаантан Коммунар диэн аҕам саастаах киһи баара.

НЧҤЭР «ЫАЛДЬЫТ»

Сарсыардаттан киһээнгэ диэри хотонго сүөһүнү кытта бадьыстаһарбыт, уулаты-аһаты, хотон сааһын күрдүү, ону таһаары кун иллэнэбэт буолар.

Арай саас биир быһылаан тахсан, бу фермаҕа үлэлэ-биппин хаһан да умнубат өйдөбүлү хааларбыта. Сарсыарда аайы дьуһурунай эрдэ туран, өрүс ууга кумахха сыбаабыт мастарын быһыта сынһан буржуйка тимир оһоҕу оттон чэй өрөрө, киһэһэттэн ордуһу аһы сылытара. Биир ондук сарсыарда Ковров Оппуонһа чохороон сүгэттин илдэ мас була барда. Өр-өтөр буолбата, киһибит аһылаан-мэҕилээн, хараһын тиэрэ көрбүтүнэн дьэ ортогугар биирдэ баар буолла. Мин уум быһыһан иһиттэхпинэ: «Илии, кумахха илии» диир. Уонна эппитин үрдэ суох хатылаа да хатылаа буолла. Токкоолоһон ыйытыгы чопчу тугу да быһааран эпһэтэ, онон бари тангаммыт көрө тийдибит.

Борук-сорукка илии эрэ, мутук эрэ — киһи быһаарбат лаанкыта. Арай чугастан сирийэн көрдөххө чэхчы киһи илиитэ кумахтан чоройон көстөр эбит. Ону Оппуонһабыт хайаан быһа охсон кэбиспэтэҕэ буолла. Миигин саамай эдэрим быһытынан чэй оргуйдаҕа, күөс хаахтыдаҕа буолуо диэн төттөрү ыттылар. Хаалбыттар били киһини (киһи буолуо дуо, өлүгү) хостоон дьэ таһыгар соһон аҕаллылар. Халлаан номнуо сырдаата, көрбүһүт кугас баттахтаах, маайкалаах уонна улахан семейнэй туруусуктаах, хаһаанһыта эрэ сиргэ чингик үктэнэн хаама сылдыбыт киһи дэлби харааран хаалбыт, сирэйин-хараһын балыктар, көтөрдөр дүүлдэ-дьаабыта биллибэт гына буртулаабыт өлүгэ дьулаан

көстүү этэ. Ол курдук, киһибитин уотурба куулларынан саба быраһан баран, дьэиэҕэ кириэн чэйди оһорон сүбэ туттубут. Наставник оҕонньор сыраҕалаах атыннан милииссийэҕэ тыллһы барар буолла, оттон бокуонһуҕу дьэи күүлэтигэр харайаахха диэн быһаарылынна. Иннэ гынан араас өлбөүтүнэн, кураанах куулларынан саба эрийэн баран күүлэ муннугар хороччу туруоран кэбистилэр. Миигин баһар куттаныаҕа диэн буолуо, итинник тутууга-хабыыга чугаһаппатылар. Күнүһүн үлэ кэмигэр күүлэҕэ «ыалдыттаахпытын» умна

Сырдыкка үөһэ сытар «ыалдыттыгыттан» улахан-нык куттампытыт. Эбиэт саһана сыраҕалаах «Беларусь» тыраахтар, газикка милииссийэлэр, оҕонньорбут сыраҕа атыннан тийэн кэллилэр.

Дьэ, милииссийэлэрбит доппуруос бөҕө буоллулар, ол булумһу киһини «хаһаанһыттан билэбит, ханна көрбүккүт» о.д.а. дьэиэҕэ ыйытыгыларынан кутан кэбистилэр. Ааранан ол эрэйдээҕи бэйэбит дьаһайан баран кистэ-эбит курдук уорбалааһынна түбэстибит. Ол эрэн, балачча моһуоктаһан баран, киһи эрэ буоллар милииссийэлэр-

да быһытыдыбыт. Онтон киһэһик хараһарыгыта дьэиэҕэ кириэ-тахса сылдырбыт тыһаһыннаах буолла. Ким да соҕотобун тахсыбат, булгуччу аргыстаах буоллаҕына сатанар.

Утуйуохпут иннинэ Оппуонһаалаах Бааска кыттыһан тахсалларыгар күүлэҕэ тыас-уус бөҕө буолла, уолаттар иккиэн дьэиэҕэ төттөрү ыстанылар. Онтукабыт муннука өйөнөн турар «ыалдыттыт» күнү быһа ааны аһарга-сабарга эркин доргуйан, турбут сириттэн сыраһыйан дьэи аанын иннигэр биирдэ баар буола түспүт. Тустаахха кутталлаах түгөн буоллаҕа, аны туран уот суох, дьэи иһигэр кыраһыын лаампанан, чүмэчинэн сырдаатынабыт, кимиэҕэ да банаар суох этэ.

Хайыахпытыт, бары танһан тахсаммыт чүмэчи уотунан сирдэтэн бокуонһуҕу күүлэҕэ сүгүн сытыа суох диэн дьэи үрдүгэр анһан кэбистибит, онтубут биир илиитэ кыратык быган көстөрө. Онон таһырдыа ким да тахсыбат түүнэ үүннэ, биир хонук дьэи иһигэр хаайылаахтар курдук кыра наадаҕа «параша» биедрэҕэ сылдыбы буолла.

Сарсыарда Бааска хаһытыттан уһугуннубут. «Сизэтэ, баттахпыттан состоо!» диэн сарылыыр, ыксал бөһөнөн кыраһыын лаампабытын уматан көрбүһүт Бааскабыт уһун баттаһын муус түннүк киһэ инчэйбитэ сарсыарданан тоноругар хам ылан кэбиспит. Түннүкпүт мууһа бэрт халын этэ, Бааска мөхсөрүгэр хамнаан да көрбөтөх. Ону Оппуонһа обургу ириэрэн хоннорор бокуой биэрбэккэ саха быһаһынан быһа баттаан кэбистэ, киһибит балачча өр «муодунай бөрөчүөскэлээх» сылдыбыта.

бит биһигини тардылаһан тохтоотулар. Чэйдээн баран тыраахтар сыраҕатыгар бокуонһуҕу илдэ кэлбит бириһиэннэригэр суулаатылар уонна хам баайан баран айаннаатылар. Оҕонньорбут туоһу быһытынан барыста.

«Ыалдыттыт» барыахтаах сиригэр айаннаабытын кэннэ дьэи нүс-хас буоллубут, урукку сиринэн үлэ-хамнас салһанан барда. Сарсыныгар оҕонньорбут тийэн кэллэ уонна «туһугар моһуоктаах бокуонһуҕу булбут эбиһпит, сүгүн да айаннаабаҕа» диэн кэпсээннээх буолла. Онтубут манһык буолбут эбит.

Намһа милииссийэҕэ тийэн баран көрбүттэрэ бокуонһуктара мэлиссэйи, быата өһүллэн аара сүөкэнэн хаалбыт. «Бабат-тата» диэн төттөрү ыстаннарбыттар, арай киһилэрэ сэлэһиннээҕэ кириигэ, военкомат эргэ дьэитин утары, суолга тыһыла сытар эбит. Эрдэ буолан аһыйах сатыы дьон дьэиэргээн көрөн тураллар эбит, оччолорго массьына аһыйах буолан айанга мэхэйдээбэтэх. Тийэн хаттаан суулаан, сыраҕа баайан баран милииссийэҕэ илдьибиттэр, ол кэннэ ханна тирипиттэрин ким билиэ баарай? Оҕонньорго туоһу буоларын быһытынан онно-манна илии баттаппыттар, ону балачча өргө диэри санаатыгар тутта сылдыбыта — туохха илии баттаабытым буолла диэн.

Ити курдук Сэдэнгэ арыгыга көстүбүт бокуонһук биһиэхэ биир түүн күһэр «ыалдыт» буолан ааспыта өйбөр хатанан хаалбыт. Ким-туох эбитин, хайдах ууга былдыаммытын, дьонугар-сэргэтигэр тиксэрэн ийэ буору булларбыттарын туһунан ханнык да сибидиэнһэни биһиэхэ биллэрбэтэхтэрэ.

В. ГАВРИЛЬЕВ

КЫҤЫ СҮРЭЙДЭЭХ КӨТӨР

Биир бэрт кыра бөһүөлэҕэ буолбут түбэлтэ. Баара-суоҕа 3-4 ыал оһорор булчуттар дэриэбинэлэрэ. Кинилэр балыктыыллар, кырсалыыллар эбит. Куоһа-хаас кэлиитэ, биир ыал аһата уонна күтүөттэрэ куоһу барбыттар.

Ол сырыттаһарына, биир көтөр кэлэн үрдүлэринэн эргийэн барбыт. Көрдөхтөрүнэ - көтөр, ол гынан баран сирэйэ киһи сирэйигэр майгынныыра эбитэ үһү. Кынаттара көтөргө майгынныыр эрээрилэр, кынаттарын төбөтүгэр киһи сирэйин курдуктар бааллар үһү. Сүрдээҕин диэн дьиктиргээбиттэр. Дьэилэригэр кэлэн баран, кимиэхэ даһаны, тугу даһаны кэпсээбэтэхтэр. Кэлин эмиз көрбүттэр, уонна туох ааттаах көтөрө биһигини булла дии санаан, ытан түһэрбиттэр. Өлөрбүт көтөрдөрүн кистээн кэбиспиттэр.

Сотору кэминэн бу ыал кыра уоллара сөтүөлүү сылһан ууга түһэн өлөр. Чочумча буолаат, аны аһалара улаханһык ыалдыар. Кини ыалдыа сытан, били өлөрбүт көтөрүн саныы биэрэр. Күтүөтүн ыһыртанан ылан, кистээбит көтөрдөрүн уматарыгар сүбэлиир. Сотору буолаат, аһалара өлөр. Ол кыһыныгар кыыстара оһолоһору быстар. Нөһүө сайыныгар күтүөттэрэ ыалдыан суох буолар. Бу дьикти көтөр туһунан күтүөттэрэ ыалдыа сытан кэпсээбитэ үһү. Бу быһылаан 1982-83 сыллардаахха тахсыбыт.

А. ГРИГОРЬЕВА

«МИН САХА АБААҤЫТЫТТАН КУТТАММАППЫН»

Бу түбэлтэ аһыйах сыллааһыта буолбута. Биир омук күтүөһүт күһүнүгү хараһаҕа Мархаттан Хорулаҕа сатыы кэлэн иһэн, Чинэкэҕэ кэлэн кэбиһилибит окко утуйарга санаммыт. Эрдэ кини саха абааһытын билиммэтэ үһү. «Мин омукупун, саха абааһытыттан куттаммаппын. Кинилэр миигин куттуур даһаны кыахтара суох», — диэн күлэрэ эбитэ үһү. Таһырдыа ытыс таһынар ыас хараһа эбит. «Ким эрэ кэллэҕэ дуу» диэн тахсан көрбүтэ, от тула манан былааттаах эмээхсин хаама сылдыар үһү. Эбиитин тугу эрэ саһара-саһара былаатынан далбаатаммыт, ыйар тарбаһын хамнаппыт. Олох үүрэр курдук үһү. Күтүөт куттанан түүннэри дэриэбинэҕэ кэлбит. Ол кэннэ уһаабатаҕа. Хоту дойдуга геологическай экспедицияҕа баран ууга түһэн өлбүтэ.

КИМ БИЛИЭ БААРАЙ...?

Бу түбэлтэни аармыйаҕа сулууспалыы сырыттаһына биир контрактник уол кэпсээбитэ. Хабаровскай кыраайга Князе-Волконское диэн дэриэбинэ аттыгар баар «Дождевик» гарнизонһа буолбут. Рома Новосибирскай уобалас Куйбышев куоратыттан төрүттээх. Биирдэ Ромалыын бойобуой дьуһуурустубаҕа оһорон абааһылар тустарынан кэпсэтибит. Онно Рома бэйэтин тус оһоһор биир дьиктини көрсүбүтүн кэпсээтэ. Ол курдук, кини контраһынан сулууспалырыгар бу гарнизонһа оһороругар хос биэрбиттэр. Хоһо киһи кутун-сүрүн баттыыр, киһи тэһийэн оһоруо суоһун курдук, дэлби түүнүк буолбут истиэнэлэрдээх эбит. Уол ханна барыай, оһоругар тийибит. Күн-дьыл аһан испит. Биир үтүө күн суотабайын сүтэрэн кэбиспит. Мэйиитэ эргийэр диэри көрдөөн көрбүт даһаны, булбатах. Арай киһэ үлэтиттэн кэлбитэ, суотабайа остуол үрдүгэр сытар үһү. Рома иһигэр: «Хараһым ортогугар сыппытын, хайдах өйдөөн көрбөтөх баһыйыһынай?», — дии санаабыт. Нэдиэлэ курдук буолан баран аны байыаннай билиэтин сүтэрбит. Көрдүү сатаан баран эмиз булбатах. Ханна даһаны суох, мэлигир үһү. Дьининэн, хоһо оннук улахан буолбатах. Киһэ үлэтиттэн бүтэн кэлбитэ, билиэтэ остуолун үрдүгэр сытар эбит. Бу сырыыга ытырыктата санаабыт. Ол кэннэ, дьэ, дьэитин ким эрэ ыһар буолан кириэн барбыт. Биирдэ куоска оһотун ылан аһалбыта, түүнү быһа ньааһынаан баран, сарсыарда унитазка өлө сытарын булбут. Аны туран уурбут мала барыта миэстэтигэр сыраһыйар буолан барбыт. Биир сарсыарда сирэйин ким эрэ үрэрэгиттэн уһуктубут. Уугун быһыһынан өйдөөн көрбүтэ, икки-үс саастаах оһо тулар эбит. Рома кутталыттан хаһытаан тоһо барбыт. Ол оһо кэннин хайыһа-хайыһа туалет диэки сүүрбүт. Бу эрэ кэннэ билбит, малын ким кистириин, оннуттан сыраһарытын. Ити быһылаан кэнниттэн Рома «Князе-Волконское 1» гарнизонһа көһөн барбыт. Туох оһото буоларын билбэт этэ. Көһнөрү «Это маленькое чудовище хотел сомной дружить наверно» диэн күлэр этэ. Баһар, ити хоско оһоро сылдыбыт оһо ыар дьылһаламмыта буолуо. Ким билиэ баарай?

ИЧЧИЛЭЭХ ДОЙДУГА СЭРЭНЭН СЫЛДЫН

Биһиги дойдубутугар сайын өрүү суол суох буолааччы. Ол иһин олохтоохтор тыраахтарынан эбэтэр сатыы сылдыааччылар. Ол курдук, аһыйах сыллааһыта атырдыах ыйын бүтүүтэ биир киһи Мархаттан Хорулаҕа диэри сатыы хааман испит. Айанныырын тухары дэлби ардах түһэн, таһаһа-саба ибили сыттыан, Бодоххо кэлбит. Бу манна диэри суол ортото буолар. Манна сайыннары-кыһыннары сылгыһыттар оһорооччулар. Бу Бодох көбүс-көнө хоннуулаах, олус үүнүүлээх киэн-куон оттонор ходуһалаах алаастыгы сир. Былыр манна дьон-сэргэ бөҕө оһорон, төрөөн-уһаан ааспыт сирэ буолар. Улахан иччилээх дойду диэн кэпсээччилэр. Мин бэйэм манна хаста даһаны сылдыбытытым. Киһи кута-сүрэ тохтуур үчүгэй дойду. Ол эрээри улаханһык саһарбаппын.

Били киһибит Бодоххо кэлэн биир эргэ дьэиэҕэ кирибит. Арай, дьэи хабыллар хаба ортогугар сарыы таһастаах, упуһун баттахтаах эр киһи кэннинэн оһорор үһү. Киһибит ону көрөөт, кутталыттан часкыйаат дьэиттэн куотан тахсыбыт уонна манна тохтообокко иннин хоту сүүрө турбут. Оннук төһө өр сүүрбүтүн билбэккэ, Наһааныга отчуттарга кэлэн өйүн-төйүн булунаан, кинилэргэ хоммут.

Айсен НИКОЛАЕВ-ЛЭНГЭ

Понедельник, 29 апреля

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Но-
вости
09.20 Сегодня 29 апреля. День
начинается 6+

Вторник, 30 апреля

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Но-
вости
09.20 Сегодня 30 апреля. День
начинается 6+

16.00, 03.40 Мужское / Жен-
ское 16+
18.00 Вечерние Новости
18.50 На самом деле 16+

Среда, 1 мая

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Россия от края до края 12+
06.45 Т/с “Анна Герман” 12+

Четверг, 2 мая

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Т/с “Анна Герман” 12+

13.10 Х/ф “Весна на Заречной
улице” 0+
15.00 Шаинский навсегда! 12+
16.50 Кто хочет стать миллио-
нером? 16+

Пятница, 3 мая

05.45, 06.10 Т/с “Анна Гер-
ман” 12+
06.00, 10.00, 12.00 Новости
07.55 Х/ф “Кубанские каза-
ки” 0+

Суббота, 4 мая

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Т/с “Анна Герман” 12+

08.10 Играй, гармонь люби-
мая! 12+
08.55 Умницы и умники 12+
16.50 Слово пастыря 0+

Воскресенье, 5 мая

05.30, 06.10 Т/с “Анна Гер-
ман” 12+
06.00, 10.00, 12.00 Новости
07.45 Часовой 12+

Понедельник, 29 апреля

05.00, 09.25 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 20.00
Вести
09.55 О самом главном 12+

Вторник, 30 апреля

05.00, 09.25 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 20.00
Вести
09.55 О самом главном 12+

Среда, 1 мая

05.10 Т/с “Там, где ты” 12+
07.00 Т/с “Сердце не ка-
мень” 12+

10.30 Юбилейный концерт
Филиппа Киркорова 12+
14.00, 20.00 Вести
14.25 Х/ф “Укрощение све-
крови” 12+

Четверг, 2 мая

05.10 Т/с “Там, где ты” 12+
07.00 Т/с “Сердце не ка-
мень” 12+

Пятница, 3 мая

05.10 Т/с “Там, где ты” 12+
07.00 Т/с “Сердце не ка-
мень” 12+

14.25 Т/с “Затмение” 12+
17.00, 20.25 Т/с “Идеальный
враг” 12+

Суббота, 4 мая

05.10 Т/с “Там, где ты” 12+
07.00 Т/с “Сердце не ка-
мень” 12+

Воскресенье, 5 мая

04.55 Т/с “Там, где ты” 12+
07.00 Т/с “Сердце не ка-
мень” 12+

Понедельник, 29 апреля

06:00 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+
06:30 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+

Среда, 01 мая

06:00 Бастынг клип 12+
06:30 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+

Четверг, 02 мая

06:00 Бастынг клип 12+
06:30 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+

Вторник, 30 апреля

06:00 Сага күн-Новый
день 6+
07:00 Сага күн-Новый
день 6+

18:30 Простые истины 12+
19:00 «Якутия 24» инфор-
мационная программа 12+

Среда, 01 мая

06:00 Бастынг клип 12+
06:30 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+

Четверг, 02 мая

06:00 Бастынг клип 12+
06:30 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+

Пятница, 03 мая

06:00 Бастынг клип 12+
06:30 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+

09:00 Новости «Якутия
24» 12+
09:15 Тынынаахтар умну-
бат сыллара 12+

Среда, 01 мая

06:00 Бастынг клип 12+
06:30 Чагизн-чэбдик бую-
луохха! 6+

Суббота, 04 мая

06:00 Геван 6+
06:30 ТВ-спорт 12+
07:30 Тэтим, тэтим, өссө
төгүл тэтим! 6+

Воскресенье, 05 мая

06:00 Геван 6+
06:30 Уостан түспэт ырыа-
лар 12+

Понедельник, 29 апреля

12.00 Д/ф «Вся правда про...» 12+
12.30 Д/ф «Жестокий спорт» 16+
13.00, 14.30, 16.25, 19.20, 21.25,
23.20, 01.25 Новости

Вторник, 30 апреля

12.00 Д/ф «Вся правда про...» 12+
12.30 Д/ф «Жестокий спорт» 16+
13.00, 14.55, 18.20, 23.25, 03.00
Новости

Четверг, 2 мая

12.00 Мастер спорта с Макси-
мом Траньковым 12+

история» 16+
08.45 Профессиональный бокс.
Мэнни Пакьяо против Эдриена
Бронера.

Среда, 1 мая

12.00 Х/ф «Герой» 12+
13.45 Футбол. Чемпионат Фран-
ции. «Монпелье» - ПСЖ 0+

Пятница, 3 мая

12.00 Мастер спорта с Макси-
мом Траньковым 12+

Суббота, 4 мая

12.00 Д/ф «Вся правда про...» 12+
12.30 Футбол. Чемпионат Гер-
мании. «Майнц» - «Лейпциг» 0+

Кирилла Релиха. Нонито Донэйр
против Золани Тете. Трансляция
из США 16+

Среда, 1 мая

12.00 Х/ф «Герой» 12+
13.45 Футбол. Чемпионат Фран-
ции. «Монпелье» - ПСЖ 0+

Пятница, 3 мая

12.00 Мастер спорта с Макси-
мом Траньковым 12+

Суббота, 4 мая

12.00 Д/ф «Вся правда про...» 12+
12.30 Футбол. Чемпионат Гер-
мании. «Майнц» - «Лейпциг» 0+

17.50 Футбол. Чемпионат Ан-
глии. «Эвертон» - «Бернли» 0+

Среда, 1 мая

12.00 Х/ф «Герой» 12+
13.45 Футбол. Чемпионат Фран-
ции. «Монпелье» - ПСЖ 0+

Пятница, 3 мая

12.00 Мастер спорта с Макси-
мом Траньковым 12+

Суббота, 4 мая

12.00 Д/ф «Вся правда про...» 12+
12.30 Футбол. Чемпионат Гер-
мании. «Майнц» - «Лейпциг» 0+

РАДУЙТЕСЬ, ЛЮДИ! ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Пасха или Светлое Христово воскресение – самый великий православный праздник, отмечающий воскресение Иисуса Христа, который своей смертью искупил грехи человечества и избавил его от гибели.

История христианского праздника Пасхи насчитывает уже более 2000 лет, а традиция праздновать Пасху берет свои корни в далеком ветхозаветном прошлом. Пасха для россиян это не только великий религиозный праздник, но и традиция. В старину на Руси ожиданием Пасхи жил каждый: в каждом доме соблюдали пост, в Чистый четверг все шли в баню, закупали угощения, подметали дворы, перед праздником хозяйки пекли куличи, дети красили и расписывали яйца. В городах украшали витрины магазинов маленькими каруселями, на которых кружились расписные яйца.

В субботу все собирались в храме, а ночью происходило одно из самых важных событий в жизни христианина – пасхальное богослужение. На эту службу приходили даже из отдаленных сел и деревень. Все нарядно одетые, в чистом, новом. Девушки украшали себя лентами, надевали белоснежные сорочки, повязывали на свои косы красивые банты. В православном храме служба начиналась в полночь, но люди приходили заранее, перед крестным ходом.

Утром после богослужения всем прихожанам раздавали яйца – куриные, гусиные, лебединые. Иногда, из-за нехватки настоящих яиц, их заменяли деревянными – резными и расписными. Яйцо – символ Пасхи, символ Воскресения Господа, а красный цвет символизирует кровь Христову, которую он пролил на кресте, взяв на себя все грехи человеческие. Яйцо – символ зарождения будущей жизни и возрождения, оно говорит нам о победе над смертью.

По традиции на Пасху люди дарят друг другу красные яйца, целуются и обнимаются, говоря «Христос воскрес!» – «Воистину воскрес!». Эти слова наполнены любовью к Господу нашему Иисусу Христу и верой во все доброе, чистое, светлое, святое!

Не забудьте поздравить с Пасхой своих родителей и близких и подарить яйцо со словами: «Христос воскрес!». Всех поздравляем со Светлым Христовым Воскресением. Желаем здоровья, счастья, мира с родными. Ведь и Господь после Своего Воскресения заповедовал всем: «Радуйтесь! И пусть ваша душа будет светлой в теплых лучах любви Иисуса Христа!».

Приглашаем всех от мало до велика на Пасхальный концерт, который состоится 28 апреля с 12 часов в Доме народного творчества им. А.Ф. Шестакова.

**ПОЛОЖЕНИЕ
конкурса «Пасха-2019»**

Дата: 28 апреля 2019 года

Начало: 12 ч.00 м.

Место: ДНТ им. А.Ф. Шестакова

Цели и задачи конкурса: раскрыть индивидуальные способности среди жителей и детей, стимулировать их исполнительское и авторское мастерство, духовно-нравственное воспитание. А также побудить в воспитанниках желание знакомиться с русской культурой.

Организаторы: народный ансамбль русской песни «Коробейники», ДНТ им. А.Ф. Шестакова.

Участвовать в конкурсе могут все желающие, а также, ученики школ и детсадов, учреждений дополнительного образования, мамы, папы, бабушки и дедушки.

Конкурсы:

- Красная горка. Катание яиц с горки красной;
- Композиция из пасхальных яиц;
- Самое красивое большое и маленькое разрисованное вручную Пасхальное яйцо;
- Вкусный Кулич, испеченный своими руками;
- Самый большой русский платок и маленький русский платочек.

Принимаются поделки в виде сувенирного яйца, выполненные в разной технике исполнения (бисер, квиллинг, папье-маше и т.п.), куличи домашнего приготовления.

В конкурсе самых больших и маленьких русских платочков представляют на выставке.

Критерии оценки конкурсов яиц: художественно-эстетические качества, уровень исполнительского мастерства, оригинальность, авторство.

Награждение по итогам конкурса состоится после конкурсов.

Просьба по всем вопросам участия обращаться по телефону: 8-914-106-2170, 41-5-93

Оргкомиссия

ЫҤИРЭХ ТЫПТАР

Коллектив работников и студентов Намского педагогического колледжа искренне поздравляет с 55-летием **КОЛЕСОВА СЕРГЕЯ НИКОЛАЕВИЧА**, преподавателя дисциплин изобразительного искусства!

Как мастер-педагог, член Союза художников РФ, Вы являетесь талантливым профессионалом своего дела, художником с большой буквы. Передавая знания и богатый жизненный опыт будущим специалистам, постоянно совершенствуете свое профессиональное мастерство и являетесь бесспорной гордостью нашего колледжа. Ваш педагогический опыт и профессиональный уровень прослеживаются в работах Ваших учеников, работающих в педагогической и творческой сферах.

Мы знаем и уважаем Вас как человека, с трепетом относящегося к Искусству, чутко реагирующего на веяния времени. Как состоявшийся художник, Вы активно участвуете на выставках изобразительного искусства различного уровня и не раз отмечались дипломами и становились лауреатом.

Мы ценим Ваш неустанный труд и неоценимый вклад в культурное и духовное развитие Республики Саха!

В этот прекрасный день - день Вашего юбилея примите слова признательности и уважения Вашему таланту. Пусть Ваши идеи, поиски и новаторство претворяются в жизнь!

Мы благодарны Вам, Сергей Николаевич, за Ваш неоценимый вклад в развитие художественного образования и желаем дальнейшей плодотворной, творческой работы, доброго здоровья, благополучия Вам и Вашим близким!

С наилучшими пожеланиями, коллектив Намского педагогического колледжа им. И.Е. Винокурова

Үлэ бэтэрээнин, СР тыатын хаһаайыстыбатын туйгунун, **МАРИЯ НИКОЛАЕВНА АММОСОВАНЫ** I-кы Хомуустаах тыатын хаһаайыстыбатын үлэниһтэрин аатыттан үбүлүйгүнэн итиитик-истинник эвэрдэлиибит!

Эн, “Нам” совхоз сабаттан күн бүгүнүгэр диэри 40-тан тахса сыл бухгалтерынан хаһаайыстыбалар экономикалара сайдарын туһугар сыралаахтык, үтүө суобастаахтык үлэлиргин биһиги махтанан туран бэлиттибит! Үлэн таһынан общественнай үлэбэ, субуотунньуктарга, дьон-сэргэ кыһалбатыгар бастакынан көмөрө кэлэр майгыһынан дьонноруот билиниитин, убаастабылын ылабын.

Уруу-аймах дьонун, элбэх ахсааннаах дьүүгэлэрин-атастарын алгыстарынан кытаанах доруобуйаларгар, сырдк санаабынан, ыраас ырабынан, сүбэбинэн-амабынан өрүү биһигини үөрэтэ, барыбытын түмэ сылдьаргар, күн бүгүнүгү курдук күлэ-үөрэ олоргор баҕарабыт.

Тыа хаһаайыстыбатыгар биһиргэ алтыспыт доҕотторун

ПОРЯДОК ПЕРВОМАЙСКОЙ КОЛОННЫ

	Наименование организаций, предприятий		
1 колонна	Год Театра РФ Год Консолидации РС(Я) Год Олонхо в Намском улусе Управление КиДР Кинотеатр «Сардаҥа» (вместе с УКиДР) Историко-этнографический Музей ДШИ им. З.П. Винокурова МБУ «Намская межпоселенческая централизованная библиотечная система» им. Н.М. Рыкунова Редакция газеты «Энсиэли»	7 колонна Газ	Управление газораспределительных сетей ОАО «Сахатранснефтегаз» ООО ПМК «Намгаэстрой»
2 колонна Образовательные учреждения	МКУ «Управление образования МО «Намский улус» Республики Саха (Якутия)».	8 колонна Энерго	Якутское отделение Энергосбыта Намского участка Намский РЭС Энергосервис
	МБДОУ №1 «Солнышко» с.Намцы.	9 колонна ЖКХ	ОАО «Намкоммунтеплоэнерго» ООО «Коммунальтеплобыт» Отдел субсидий
	МБДОУ №2 «Кустук» с.Намцы.	10 колонна ООО	Ростехнадзор ООО «Айан-транс» ООО «Уйгу» ФГУ «Намский лесхоз» ОАО «Намавтодор» ООО «Быйан»
	МБДОУ №3 «Канчээри» с.Намцы	11 колонна Связь	ФГУП «Почта России» ООО «Росстелеком» Намский цех телевизионного ретранслятора малой мощности
	МБДОУ №4 «Чэчир» с.Намцы.	12 колонна	Управление сельского хозяйства Сельскохозяйственная производственная компания «Эрэл» Управление Ветеринарии с ветеринарно-испытательной лабораторией
	МБДОУ №5 «Кэскил» с.Намцы	13 колонна	ГБУ Центр поддержки предпринимательства РС(Я) в Намском улусе Предприниматели МО «Ленский наслег» Столовая «Сандаля» Потребительское общество «Байдам» ООО «Байдам» Служба такси НП «Энсиэли такси» Служба такси «Барыс» Служба такси «Аргыс» Служба такси «Кэскил» Служба такси «Намский» Торговый рынок «Талба» Магазин «Светлана» Торговый центр «Ассоль» ИП Софронов «Кодак» Магазин «Электра» Магазин «Радуга» Магазин «Дельфин» Деревня мастеров ООО «Реал-право» ООО «Копиртехсервис» ООО «Дисплей» ООО «Коника» МКА «Астер» Бизнес-инкубатор
	МБДОУ №6 «Кыталык» с.Намцы	14 колонна	Военкомат Намского улуса Отдел МВД России по Намскому району Отдел Противопожарной Службы отряд № 23 Намская инспекция Охраны природы
	МБДОУ №7 «Туллукчаан» с.Намцы	15 колонна ВПП	Всероссийская политическая партия «Коммунистическая партия РФ» Всероссийская политическая партия «Единая Россия» «Юность Якутии»
	МБДОУ №8 «Көлүкчээн» с.Намцы	16 колонна Администрация	Администрация МО «Намский улус» Совет депутатов МО «Намский улус» Совет ветеранов Намского улуса
	МБДОУ «Чуораанчык» с.Намцы	17 колонна Год Культуры МО «Ленский наслег»	Администрация МО «Ленский наслег» Совет депутатов МО «Ленский наслег» Дом народного творчества им. А.Ф. Шестакова Дом Олонхо им. П.П. Ядрихинского-Бэдьээлэ Муниципальное Автономное Учреждение «Лидер» Муниципальное Автономное Учреждение «Агентство развития территорий» Микрорайон «Даадар» Микрорайон «Строительный» Микрорайон «Октябрьский» Микрорайон «Налэгэр» Микрорайон «Ржевская» Микрорайон «Госстрах» Микрорайон «Ипподром» Микрорайон «Север» Микрорайон «Намский» Микрорайон «Көччү» Территориальное общественное самоуправление «Студенческий» Территориальное общественное самоуправление «Сайдыы» Школа 3 возраста. «Активность – Залог Долголетия»
	МБДОУ №9 «Тулукчаан» с.Намцы	5 колонна	АКБ «АлмазЭргизБанк» по Намскому району Дополнительный офис №067 Якутского отделения №8603 Байкальского банка Публичного акционерного общества Сбербанк Дополнительный офис ОАО «Россельхозбанк» Сектор управления Федеральной службы государственной регистрации кадастра и картографии по РС(Я) в Намском районе Бюро технической инвентаризации Территориальный отдел в Намском районе Управления Федеральной службы по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека РС(Я) «Роспотребнадзор» Государственное Автономное Учреждение «Многофункциональный центр»
	МБДОУ №10 «Теремок» с.Намцы	6 колонна	Налоговая инспекция РосГосстрах Прокуратура Мировой суд Намский районный суд Нотариальная контора Миграционная служба
	МБДОУ №11 «Сулусчаан» с.Намцы		
	МКДОУ №12 «Мичил» с.Намцы		
	МБОУ «Намская школа-сад»		
	МБОУ «Намская НОШ»		
МБОУ «Намская СОШ №1»			
МБОУ «Намская СОШ №2»			
МБОУ «Намская улусная гимназия»			
МКОУ «Центр образования»			
МБОУ ДОД ДЦ «Түөлбэ»			
МБОУ ДОД «Намская ДЮСШ»			
МБОУ ЦДНТТ			
ГБУ ДО РС (Я) «Республиканская специализированная детско-юношеская спортивная школа»			
ГАПОУ РС (Я) СПО «Намский педагогический колледж им. И.Е. Винокурова»			
3 колонна	ГБУ РС (Я) «Намская Центральная Районная Больница» Открытое Акционерное Общество «Аптека №8» Аптека «Тэтим» Сахамедстрах Тубдиспансер		
4 колонна	ГКУ РС (Я) «Намское управление Социальной защиты населения и труда при Министерстве труда и социального развития РС (Я)» 2. Намский Дом-интернат инвалидов и престарелых 3. ГКУ «Намский социально-реабилитационный центр» 4. ГУ УПФ РФ в Намском районе (Пенсионное управление) 5. Центр социально-психологической поддержки молодежи 6. ГБУ «Центр занятости населения» по Намскому району 7. Отдел управления ЗАГС		

Спорт дьулуур — спорт тулуур

бэлэмнэнэн кэлбиттэрэ күрэхтэһи тыһааһынын үрдэтэ.
 Бүтэһик площадкаға хомуллан, бэргэн ытыгылары көрдөрөн, Ленскэй нэһилиэк хамаандата бастаата. Иккис миэстэни Хамаҕатта кыраыи характаахтара уонна үһүс миэстэни Салбан нэһилиэгин бэргэннэрэ ылан, чаччы булчут дьон буолалларын дакаастаатылар.
 Бириддиилээн түмүккэ уопуттаах ытааччыларга: 1 миэстэ Иннокентий Избеков (1 Хомустаах), 2 миэстэ Андрей Кузьмин (2-Хомустаах), 3 миэстэ Алексей Кутуков (Хамаҕатта). Саҥа ытааччыларга: 1 миэстэ Протопопов Павел (Салбан), 2 миэстэ Казанов Александр (1 Хомустаах), 3 миэстэ Михаил Кириллин (Нам). Бэтэрээн ытааччыларга: 1 миэстэ Николай Колосов (Нам), 2 миэстэ Аполлон Охлопков (Хамаҕатта), 3 миэстэ Манкриян Карпов (Салбан). Эдэр ытааччыларга: 1 миэстэ Николай Сивцев (Нам), 2 миэстэ Саша Лукин (Түбэ), 3 миэстэ Айсен Кривошапкин (Хамаҕатта).
 Мунутуур кыайыылаабынан, бэрт

БЭРГЭН ЫТААЧЧЫЛАР КҮРЭХТЭСТИЛЭР

Намнаабы «Лидер» спорт киинин стрелбичагыгар улуустаабы комплекснай спартакиада суотугар спортинна күрэхтэһи буолан ааста. Тэрээһин «Алмазкредитсервис» СКПК СК 15 сылыгар ананна.
 Нам улуунун 16 нэһилиэгиттэн 22 хамаанда, 88 кыттааччы кэлэн кыттыыны ылан, спортинна олус интэриэһинэй күрэхтэһи ааста. Күрэхтэһи комплекснай спартакиада суотугар киирэр буолан, нэһилиэктэр

эрийсиилээх киирсиигэ, быллырынны түмүгүнэн 5 түһүмэх кыайыылааҕа Иннокентий Избеков (1 Хомустаах) ылар чизһи ситистэ. Бары кыайыылаахтарга «Алмазкредитсервис» СКПК СК тэрилтэ сыаналаах бириистэри туттарда. Улуустаабы спорт управлениетын мэтээллэринэн, грамоталарынан наҕараадаланнылар.

Иван ЯКОВЛЕВ, Нам

Бэчээттэмиккэ эргиллэн

ХАҤАН, ХАННА УОННА КИМНЭЭХТЭРИИ?

“Энсиэли” хаһыат муус устар 4 күнүнээҕи 13-с №-гэр “Хаһан? Ханна? Кимнээҕий?” диэн биллэриллибит викторинаҕа уопсайа 5 киһи Модут, Нам, Хатырык нэһилиэктэриттэн көхтөөхтүк кытынна.
 Модут нэһилиэгин олохтооҕо, педагогическай үлэ ветерана, Нам улуунун, Модут нэһилиэгин Ытык киһитэ Дария Ивановна Ядрихинская ыһыах кэмин, миэстэтин, 31 Далбар Хотунтан 29-һун сөпкө таайан, кыайыылаабынан тахсан, 2019 сыл иккис ангарыгар “Энсиэли” хаһыакка босхо суртуунан наҕараадаланар. Кыайыылаабы эвэрдэлибит уонна ситиһиһилэри баҕарабыт!

Викторина эппиэтэ: Хаартыскаҕа 1972 сыл бэс ыйыгар Модут нэһилиэгин пааркатыгар ытыллыбыт Саха АССР тэриллибит 50 сыллаах юбилейнай ыһыах кэмэ үйэтитиллибит.
 Хаҥастан уна, 1-кы эрэккэ тураллар: 1) Пахомова Елизавета Амбросьевна (Ыалдьыт, Дьокуускай), 2) Елизарова Хамида Хадеевна, 3) Макарова Христина Дмитриевна, 4) Попова Наталья Иннокентьевна, 5) Суздадова Февронья Васильевна, 6) биллибэт, 7) Охлопкова Евдокия Степановна, 8) Акимова Христина Никифоровна, 9) биллибэт, 10) Лукина Татьяна Федоровна, 11) Тихонова Харитина Николаевна, 12) Кутукова Дария Кирсанов-

на, 13) Терехова Екатерина Потаповна, 14) Суздадова Евдокия Ивановна, 15) Сидорова Евдокия Ивановна, 16) Макарова Акулина Ивановна, 17) биллибэт.
 Хаҥастан уна, 2-с эрэккэ тураллар: 1) Винокурова Анастасия Самсоновна, 2) Охлопкова Мария Николаевна, 3) Ким-чей Александра Андреевна, 4) Охлопкова Александра Гаврильевна, 5) Суздадова Екатерина Егоровна, 6) Прядезникова Лариса Петровна, 7) Кычкина Екатерина Алексеевна, 8) Колесова Анна Николаевна (Ыалдьыт, Нам), 9) Протопопова Мария, 10) Калашникова Фекла Афанасьевна, 11) Кутукова Александр Григорьевна, 12) Шапошникова Анастасия Ивановна, 13) Дьяконова Екатерина Иннокентьевна, 14) Шадринна Мария Николаевна.
 Редакция

ДЕЛА ЗА НЕДЕЛЮ

ОМВД России по Намскому району сообщает, с 15 по 21 апреля всего зарегистрировано сообщений – 71. Из них телесные повреждения - 5, незаконное проникновение – 1, не повиновение сотруднику полиции – 1, обнаружение трупа – 3.
 Всего составлено административных протоколов – 119. Из них по линии ГАИ всего – 102. За нарушение правил перевозок детей – 3, на штраф стоянку поставлено – 10, за управление ТС, (лишенными) без права на управления ТС – 5, за управление ТС в состоянии алкогольного опьянения - 5, ДТП – 2, нарушение пешеходами ПДД – 13.

ТУЙМААДА ЗАЙМЫ

Займ под 0%

Без залога и поручителей за 15 минут!

8(4112)219-566

Намцы, ул.Винокурова, 3, ТЦ «Ассоль», 1 этаж

Условия займа: Займы предоставляются гражданам РФ, зарегистрированным на территории РС(Я) в возрасте от 21 до 70 лет. Сумма займа от 2000 до 5000 руб. Не срок до 15 дней. Без залога. Без комиссии. В случае погашения заемщиком суммы займа не позднее срока, установленного в Индивидуальных условиях договора потребительского займа, заемщик освобождается от требования об уплате процентов, сумма которых подлежала уплате одновременно с оплатой суммы займа. За просрочку платежа начисляются пени в размере 20% годовых от суммы просроченного займа. ООО МКК «УЙГУ» Россия. 67027 Саха (Якутия) Республика. ул. Винокурова, 18. В. ИС. ИНН 1436313145. ОГРН 1164470636335.

® Продается земельный участок Нэлэгэр, ул. Таттинская с недостроенным домом 6х7, лафет, газ подведен. Конт. тел.: 89142205310.

® ООО «Уйгу» продает бетон и цементно-песчаный раствор любых марок от В – 3,5 до В – 25 согласно ГОСТ с доставкой.

® Заливаем идеальные ленточные бетонные фундаменты любых размеров согласно ГОСТ. Тел. 89141056350 (звонить в рабочее время с 9 до 18 ч.)

Считать недействительным утерянный военный билет на имя Егорова Афанасия Афанасьевича

Считать недействительным утерянный военный билет АХ № 1199975 на имя Сивцева Мирослава Григорьевича

Нам улууһугар Олонхо, Ленскэй нэһилиэккэ Культура сылларын чэрчитинэн уонна Республика күнүгэр анаммыт «ТҮМЭР КҮҮС» тэрээһин былаана:

- Буолар күнэ-дьыла: муус устар 26 күнэ, М.К. Аммосов болуоссата, Нам сэл.
- 11:00 ч. – М.К. Аммосов болуоссатыгар, И.Е. Винокуров скверигэр веноттары ууруу;
- 14:30 ч. – быыстапка-дьяарбанга, хорчутка;
- 15:00 ч. – Сахалыы танастаах сэлэлии хаамыы;
- 15:00 ч. — Сомоҕолоһуу оһуокайа.
- Ленскэй нэһилиэк баһылыга А.Г. Новгородов эвэрдэ тыла.
- Кэнсиэр.
- «Түмэр сомоҕо күүс буолан» Олонхо ыһыаҕар бэлэмнэни акция.
- Флешмоб.

ЗАЙМ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИЙ

С. НАМЦЫ, ул. И. Винокурова, 3, ТЦ «Ассоль», тел. 8-914-281-77-57;

Денежный поток

УСЛОВИЯ ЗАЙМА: ПРОЦЕНТНАЯ СТАВКА 66% ГОДОВЫХ, КОМИССИЯ ЗА ВЫДАЧУ 5% ОТ СУММЫ ВЫДАЧИ. СУММА ЗАЙМА ОТ 50 000 – 100 000 РУБЛЕЙ. СРОК 3, 6, 12, 24, 36 МЕСЯЦЕВ. ЗАЕМ ПРЕДОСТАВЛЯЕТСЯ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ПЛАТЕЖИ ЗАЕМЩИКА ПО ДОГОВОРУ: ЕЖЕМЕСЯЧНО, ОПЛАЧИВАЕТСЯ СУММА ЗАЙМА РАВНЫМИ ЧАСТЯМИ. ЗАЙМА НА ЧИСЛЕННЫХ ПРОЦЕНТОВ НА ОСТАТОК ЗАДОЛЖЕННОСТИ, ТРЕБОВАНИЯ К ЗАЕМЩИКАМ: ВОЗРАСТ ОТ 21 ДО 73 ЛЕТ, СТРАХОВАНИЕ ДОХОДА ИЛИ СТОИМОСТИ ЗАЕМЩИКА. ПОРУЧИТЕЛЬ В СЛУЧАЕ ПРОСРОЧКИ ПРОЦЕНТНАЯ СУММА ЦЕЛЫЯ НАЧИСЛЯЮТСЯ, ЦЕЛЫЯ ЗА НЕИСПОЛНЕНИЕ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ 20% ГОДОВЫХ ОТ СУММЫ ПРОСРОЧЕННОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ. ИСПОЛНЕНИЕ ЗАЙМА ДО 30 МИНУТ. ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ МИКРОКРЕДИТНАЯ КОМПАНИЯ «ДЕНЕЖНЫЙ ПОТОК», 677000, г. Якутск, ул. Орджоникидзе д.17, ОФИС 217, ОГРН 1164470636335

МАХТАЛ

Бу дьыл кулун тутар 18 күнүгэр кэргэним Игнат Афанасьевич Оконешников ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитэ.
 Курус күннэрбэр ыар сүтүк аһытын тэнгэ үллэстибит, күүс-көмө, сүбэ-ама буолбут бииргэ үлэлиир коллективпар («Алгыс» НАК дир. А.Н. Новгородова), чугас дьүөгэлэрбэр, Игнатым бииргэ үөрэммит доҕотторугар, табаарыстарыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар, «Кустук» түүлбэ олохтоохторугар, бииргэ үөрэммит дьүөгэлэрбэр, доҕотторбор, аймахтарбар, ийэбэр Анна Федотовнаҕа, бииргэ төрөөбүттэрибэр, күтүөттэрибэр, саҥаспар, чуолаан Гаврил Гаврильевич Шараловка, Александра Ильична Суздоловаҕа, Яна Максимовна Федосееваҕа дириҥ махталбын биллэрэбин.
 Кэргэним тиһэх күннэригэр диэри булбэйдээн, көрөн-истэн кыһамныыларын ууран эмтээбит улууспут киин баһыһатын хирургия отделениятын коллективыгар (сэб. Н.Н. Попов, хирург-врач А.А. Мужин) истинг, амарах сыһыангыт иһин махтанабын.
 Барыгытыгар чэгиэн доруобуйаны баҕарабын, эрэй эгэрдэспэтин, кыһалҕа ыалласпатын, этэнгэ буолун.
 Кэргэнэ Римма Семеновна, оҕолоро

КЭРИЭСТЭБИЛ

Баар суох бас-көс уолбутун, убайбытын, ырайытын Парняков Михаил Карлович, бу орто дойдуттан ырахан ыары соһуччу биһиги кэккэбиттэн илдьэ баран олус хомотто, соһутта.

Миисэ диэн ааты, Аҕа дойдуну сэрпитигэр баран 1945 с. кулун тутарга, Кыайы буолуо 3 эр ый хаалбытын кэннэ, сэрйи хонуутугар Штрице диэн куоракка Германия-ҕа геройдуу охтубут эһэтин аатын биэрбиттэрэ.

Сытыгыта-хотуута бэрт буолан, оҕо сааһын доҕотторо сөбүлээн Байкал, Чаппай диэн ааттыыллара. Төрөөбүт алааһын ойуурдарыгар, мырааныгар оҕо эрдэбиттэн куруутун туһахтыыра. Онтон ыла Миисэ айылҕа кэрэ көстүүтүн таптаан, булчут буолар суола аһыллынаҕа.

Эдэр сылдьан гитараҕа сөбүлээн оонньуура, ыллыыра. Миисэ үөрөбүр да үчүгэй буолара. Баҕарыта буоллар үрдүк да үөрэххэ үөрэннэн сөп этэ. Ыра санаатын толорон суоппар идэтин талан, пенсияҕа тахсар диэри үлэлэтэ. Өр кэмгэ бэриниилээх үлэтин иһин Саха Республикатын Правительствотун грамотатынан наҕараадаламмыта.

Аҕабыт суох буолуотунан дьиэ кэргэн ис-тас үлэтин эппиэттинэ Миисэ санньыгар сүктэриллибитэ. Бырааттарын ыал оҕортообута, барыбытыгар мэлдьи көмөлөһөрө. Студент племяниктарыгар сотовайдарыгар харчы угара, көмөлөһөрүттэн ис санаатыттан үөрэрэ. Саамай кыра быраатын Болуодья оҕолорун ситиһиһилэринэн киэн туттан «чемпионнарым» диэн ааттыыра. Ол курдук, үтүө дьыала чэрчитинэн, быраатыгар бары бииргэ төрөөбүттэрин муньан, түмөн тыа ыала оттууругар көмө буоллун диэн былырынын пресс сборщик ылан биэрбитэ. Техниката турарыгар диэн дьонугар көмөлөһөн гараж тутан саҕалаабыта.

Дьэтин ис-тас оҕоһутун толору тутан, толору хааччылыыны киллэрбитэ. Оҕолорун үрдүк үөрэхтээн Санкт-Петербургу, Москва курдук Россия саамай улахан куораттарыгар үөрэттэрдэ, үлэһит, ыал оҕорон, миннигэс сиэн тапталын билэн олох олордо. Дьиэ кэргэнин инни-

гэр барытын оҕорон, инники олохторун чэпчэтэн барда.

Биһиги аймакха уолбут Миисэ кытаанах тыла куруук быһаарылаах буолара. Ол курдук, булчут табаарыстары эмиэ булка сылдьан хайҕаан командирбыт курдук тэрийэн илдьэ сылдьара дииллэр. Булт сезонугар дойдутун булчут доҕотторо, куораттан «Алроса» компаниятыттан кэлэр өр сыл бииргэ булка сылдьар табаарыстара сүргэлэрэ көтөбүллэн бараллара.

Уолбут Миисэ киитэрэй, өйдөөх кыылы — бөрөнү сонордоһон бултаһар буолбута ыраатта. Элбэх ыал баар суох иитэн илдьэ сылдьар баайдарын — сылгыларын үөрүн адырҕа аһылаахтан быһаан ылбыта махталлаах дьыала.

Быйыл олунньуга бүтэһигин сонордоон бултаабыт улахан бөрөтүн туһунан «Саха» НКИХ сонуннарыгар кэлсэбиттэрэ, хайҕаабыттар, хаартыскатын көрдөрбүттэрэ. Олус да улахан бөрө этэ. Ону чиестээн хорсун, булчут киһи сыратын өйдөөн Маймаҕа нэһилиэтин баһылыга Александр Иванович Егоров нэһилиэтин дьонун уонна тус бэйэтин аатыттан уолбутун чиестээн үөрдүбүккэр биһиги дьиэ кэргэн аатыттан олус махтаабыт.

Ырахан ыары буулаабатаҕа буоллар, уолбут пенсияҕа тахсан, дьингээх сынньалаҥар, үүтээнгэ олорон байанайдаах булчут буоларын туһунан үйэтин тухары ыра санаа оҕостубут санаата хааллаҕа. Пенсияҕа тахсан баран 1,6 эрэ сыл сырытта. Былырын ыһыттан саҕалаан сүүрэн-көтөн сир ылан, улахан үүтээн туттан үлэ бөҕөтүн үлэлээбитэ. Эдэр уолаттарын, племяниктарын дьэ булка үөрэтэн испитэ. Булт тэрилин да ылан биэрбитэ. Мэлдьи көмөлөһүннэрэр, эрэнэр быраатын Бүөккэни уонна орто быраатын Котик уолун Айсены, бэйэтин курдук сыыдам сырыылаахтар диэн хайҕаан, булчут абылаҥар мэлдьи илдьэ сылдьара. Булчут Миисэбит аатын дьоно-сэргэтэ, доҕоттору үйэтитиэхтэрэ дии саныыбыт.

Куруук күлэ-үөрэ сылдьар уолбут — Миисэбит мөссүөнүн хаһан да умнуохпут суоҕа. Сүрэхпитигэр, санаабытыгар мэлдьи бааргын. Убайбыт эрэлин толорон байанайдаах булчут абылаҥын салгыахпыт, саҕалаабыт дьыалатын ситэриэхпит диэн уолаттар эрэнэбит.

Ийэтэ, бииргэ төрөөбүт

эдьийдэрэ, бырааттара

Сыл-хонук ааһара түргэнин... Бу дьыл муус устар 27 күнүгэр таптыыр кэргэним,

Аҕабыт 1959 с. кулун тутар 14 күнүгэр 1-кы Хомуस्ताах нэһилиэгэр Мария Ивановна Колесова, Афанасий Игнатьевич Оконешиков дьэ 7 оҕолоох дьиэ кэргэнгэ үһүс оҕонон күн сириҥ көрбүтэ. Оҕо сааһа таптыыр Хомуस्ताах күөх кырдалыгар ааспыта. Кыра эрдэбиттэн дьиэ ис-тас үлэтигэр мискиллэн, ханнык баҕарар үлэттэн толлубакка, илиитин араарбакка үлэтихамсыы улааппыта. Айылҕаҕа сылдьарын, бултуурун, балыктыырын, от үлэтин кэмин олус сөбүлүүрө. Төрөппүттэрэ эргичи совхозка үлэлиир буолан балтыларын, бырааттарын бүөбөйдөһөн улаатынарбыта.

1977 с. 1-кы Хомуस्ताах орто оскулатын бүтэрэн баран, республикаҕа тарҕаммыт «Школа – производство – ВУЗ» баччымы өйөөн «Нам» совхозка сүөһү аһатааччынан үлэтин саҕалаабыта. 1982 сылтан 1985 сылга диэри 1-кы Хомуस्ताах нэһилиэтин сельскэй Сэбиэтин депутатынан быһбарданан үлэлээбитэ. Үлэҕэ үрдүк ситиһиһилэрин иһин, 1983 с. Болгарияҕа ыччат сынньалаҥ лааҕырыгар путевканы наҕараадаланан сынньалан кэлбитэ.

1984 сылтан өр кэмгэ оттоһунна Таастаах алаастарынан: Өргөлөөбүнэн, Чэйгиттэнэн, Өлөнтүөн механализованнай звеноҕа таһаарылаахтык үлэлээн, Нам оройуонун уонна Саха автономнай Сэбиэскэй социалистическай республика күрэхтэһиһилэригэр бастакы миэстэлэри ылбыта. 1990 с. Москваҕа баар Норуот хаһаайыстыбатын ситиһиһилэрин быһстапкатыгар (ВДНХ) сылдьан кэлбитэ.

Игнат 1988 сылтан 1991 сылга диэри Коммунистическай партия чилиэнэ этэ. Өр сыллаах, үрдүк ситиһиһилээх үлэтин иһин Сэбиэскэй Союз коммунистическай партиятын убаластааҕы комитетын бастакы секретера Н.Ю. Прокопьевтан махтал суругунан, «Комсомольскай үлэ ударнига» (1980 с.), «Молодой гвардеец пятилетка» (1982 с.), «Ударник XI пятилетки»

(1983 с.) түөскэ иилиллэр знактарынан наҕараадаламмыта.

Игнат Афанасьевич нэһилиэк кулуубугар 7 сыл устата оформителниэн, звукооператорынан үлэлээбитэ. 1 Хомуस्ताах нэһилиэтин уонна Нам оройуонун культурнай олоҕор ырыаһыт быһыытынан сүткэн кылаатын киллэрбитэ. Игнат ыллыгырын олус сөбүлүүрө, 40-тан тахса сыл устата ырыаны аргыс оҕостон, элбэх киһи дууһатын абылаабыта. Уус-уран самодельность көрүүтүгэр көхтөөхтүк кыттан, уһулччу үчүгэй ырыаһыт быһыытынан элбэхтик лауреат уонна дипломант аатын ылбыта.

Чугас дьонугар олус болҕомтолоох, өрүү сүбэлиамалыы сылдьара, истин, эйбэс сыһаннааҕа. Тийэх күннэригэр диэри чугас дьонун сураһа, ыйгыталаһа сыппыта, хайдах олороллоруттан ис дууһатыттан айманара...

Аҕабытын олус суохтуубут, ахтабыт. Санаабытыгар үөрбүтүнэн киирэн кэлиэ диэн күүтэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро

Бу сыл муус устар 30 күнүгэр таптыыр

кэргэним, ийэбит, эбэбит, хос эбэбит үлэ, эргизэн, сыана ветерана, портбкооперация туйгуна Екатерина Филипповна Замятина уһун, ырахан ыарыыттан күн сириттэн барбыта 40 хонуга буолар.

Кини 1941 с. ахсынньы 22 күнүгэр Хамаҕатта нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Аҕата Филипп 1941 с. маҕнайгы хомуурга Аҕа Дойду сэрйитигэр ынырыллан барар. Ийэтэ Катяны төрөтөөт, сэллик ыарыыга ыалдыа сылдьар буолан, оҕотун эбэтигэр Степанида эмээхсингэ көрдөрө биэрэр. Эбэтинэн сылдьан ыал муннугун кэрийэн улааппыт. Кэниги аҕатын убайын кэргэнэ Евдокия Федорова (Огдоо) Арыы Тииккэ олохсуйбутугар сиестаннар, кэргэн тахсыар диэри олоборттар.

1961 сыл атырдыа ыйын 12 күнүгэр И.Н. Замятинныын сүрэхтэрин холбоон ыал буолбуттара. 4 уол, 2 кыыс оҕолонолор. Ыанньыксыт, пекарь, кассир, счетовод, кладовщик, аҕыһыт, маҕаһын сэбиэдиссэйин быһыытынан үрдүк таһаарылаахтык, үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

Социалистическай күрэхтэһиһилэргэ элбэхтик бастаан, хас да пятилетка кыайы-

лааҕа буолбута. 2 Хомуस्ताах нэһилиэтин, Намнааҕы Райпо коллективын самодельно-старын көхтөөх кыттыылааҕа. Райпо салалтата кини дьоруун учуоттаан, санга тэриллэр маҕаһыннарга сэбиэдиссэйинэн аныыллара. Ол курдук, Намна бастакы «Заготовка», «Ипит-хомуос», тууу матырыйаалларын атылыыр маҕаһыннаргагар сэбиэдиссэйдээн аһыталаабыта.

2 Хомуस्ताах маҕаһыныгар кэргэнинэн үлэлээн оройуонга, республикаҕа аатырбыттара, нэһилиэк социальнай олоҕо сайдарыгар дьоһун кылааты киллэрбиттэрэ, Х пятилетка кыайылаабынан буолбуттара. 1983 с. ыскылаакка улахан итэҕэс тахсан, Райпо салалтата кэргэнин кытта оройун аһын-үөлүн ыскылаатыгар эппиэттээх үлэҕэ үлэлэтэ таһаараллар. Онно уонунан сылларга үтүө суобастаахтык, биир да итэстээһинэ суох үлэлиллэр.

Союз ыһыллар кэмигэр Искра маҕаһыныгар үлэлээн дьону-сэргэтин аһынан таһаарынан хааччылан олохтоохтор махталларын ылбыта. Кытайтан таһас-сап аҕала уонтан тахсата бара сылдьыбыта, онон бастакы атыһыттартан биридэстэрэ буолар. Оҕолоро атахтаһарыгар туралларыгар, дьэ-уот, массына ылалларыгар улахан көмөнү, тирэҕи оҕорбута. Кэлэн-баран дьону кытта уопсай тылы булар ураты доҕурдаах этэ. Эппитин хайаан да толорого дьулуһара, тулаайах буолан дьонго амарах сыһаннааҕа, дьон кыһалдытын өйдүүрө. Олус ыраас, чэнчиск туттунуулааҕа, кыайа-хото үлэлиирэ. Бастакы оҕолоро уолаттар буолан, аҕаларын кытары үлэлээн-хамсаан, бултаан-алтаан киртиппит таһастара өрөбүлгэ «бугул» курдук мунньуллубутун сууйан, сотон, өтүүктээн кэбиһэрэ. Куулдунан собонну ыраастаан, соккуойдаан күнүнэн бүтөрөн, сойутан омуһаха түһэттэрэрэ.

Икки тулаайах дьон холбон, иккиз бэйэлэрэ 30-ча ыччаты тэниппиттэрэ үлэлихамсыы, үөрэнэ сылдьаллар. Орто дойдуга олох үчүгэйин билэн, олорон аастаҕа. Кэргэним, ийэбит, эбэбит, хос эбэбит дьоһун олоҕу олорон ааспытынан биһиги бары киэн туттабыт. Күндү киһибит, быдан дьылларга быраһаай! Эн сырдык, үтүө мөссүөнүн биһиги сүрэхпитигэр өрүү тыһынаах!

Кэргэнэ, оҕолоро, кийииттэрэ, күтүөтэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ

Бииргэ үлэлиир коллегабыт Николай Гаврильевич Осипов, тапталлаах аҕата ОСИПОВ Гаврил Михайлович күн сириттэн соһуччу барытынан кэргэнигэр, чугас аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит. Түбэ орто оскулатын коллектива.	Күндү бырааппытыгар, убайбытыгар Михаилга, оҕолоро Вальяга, Андрейга, Катяҕа, Димаҕа, сиэннэригэр таптыыр кэргэнэ, ийэлэрэ, эбэлэрэ, үлэ ветерана ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна ырахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тиздэбит. Ыар аһыгытын тэңгэ үлэстэбит, кытаатын, тулуйуҥ. Саҕаскыт Варвара Семеновна, Наумовтар, Григорьевтар, Касьяновтар.	Бииргэ үөрэмтэ табаарыспытыгар Ядрихинскай Михаил Михайловичка тапталлаах кэргэнэ ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна соһуччу олохтон туораабытынан кини дьиэ кэргэнигэр, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит. 1971 с. 10 «а» кылаас.	Выражаем глубокое соболезнование нашей любимой однокласснице, подруге, ученице, учителю НСШ № 1 Колодезниковой Валентине Михайловне по поводу скоростной кончиной горячо любимой матери ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна, руководителя ТСО «Сайды», руководителя школы третьего возраста Ленского наслега. 11 «б» класс, выпуск 1997 г., кл. рук. Адамова Любовь Петровна.	Бииргэ үлэлиир коллегабытыгар Нам ветеринарнай управлениын ветеринарнай бырааһыгар Протопопова Анастасия Герасимовнаҕа, кини дьиэ кэргэнигэр ийэлэрин курдук саныыр, убаастыыр, таптыыр саҕастара, Нам сэлэһиньэтин олохтообо, үлэ ветерана. «Үһүс келүөнэ оскуола». «Набережнай» түөлбэ саллааччыта ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна күн сириттэн барытынан дириг кутурбаммытын тиздэбит. Нам улуунун ветеринарнай сулуусулатын бары үлэһиттэрэ.					
Күндүк саньыр саҕаспытыгар, кийиипитигэр Осипова Татьяна Иннокентьевнаҕа таптыыр кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ ОСИПОВ Гаврил Михайлович күн сириттэн олус соһуччу, хомолтолоохтук кураммитинэн дириг кутурбаммытын тиздэбит, аһыгытын тэңгэ үлэстэбит. Николаевтар, Неустровтар, Бурнашевтар.	Убаастыыр учууталбытыгар Валентина Михайловна уонна кини дьиэ кэргэнигэр ийэлэрэ, эбэлэрэ ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна эмискэ бу орто дойдуттан барытынан дириг кутурбаммытын тиздэбит. Кытаатын, тулуйуҥ. Нам орто оскулатын 2018 сыллаах выпуск оҕолоро уонна төрөппүттэрэ.	Ленский нэһилиэккэ убаастанар, «Набережнай» салайааччытынан, «Сайды» ТСО тэрийээччинэн, Ленский нэһилиэк ветеранарын Сэбиэтин председателинэн, «Школа активного долголетия» директорунан үлэстэбит ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна соһуччумдук ыалдыан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Ядрихинскай Михаил Михайловичка, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тиздэбит. «Набережнай» түөлбэ олохтоохторо.	Педколлектив ШАД «Забота» с. Намцы, танцевальный коллектив «Ситим» выражает глубокое и искреннее соболезнование по поводу скоростной кончины ветерана труда РФ и РС(Я), общественника Намского улуса, руководителя Школы третьего возраста «Забота» с. Намцы ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна Скорбим в месте с вами.	Таптыыр кэргэним, ийэбит, эбэбит РФ ветерана, «Намкоммунтепхозэнерго» АО Бочуоттаах үлэһитэ ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна ырахан ыарыыттан соһуччу күн сириттэн барытын куруутунан туран чугас дьоммутугар, доҕотторубуттар иһитинэрэбит. Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ	Выражаем глубокое соболезнование родным и близким, друзьям, однокласснику Дмитрию, классному руководителю Валентине Михайловне Колодезниковой в связи с невосполнимой, тяжелой утратой любимой жены, мамы, бабушки, сестры, подруги, наставницы, общественницы, начальница ТСО «Набережний», руководителя «Школы третьего возраста» ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна Крепитесь, мы с вами. Первый выпуск Валентины Михайловны, одноклассники, родители, подруги	Администрация и трудовой коллектив акционерного общества «Намкоммунтепхозэнерго» выражает глубокое соболезнование Ядрихинскому Михаилу Михайловичу, детям, родным и близким в связи с скоростной кончиной любимой жены, матери, бабушки, ветерана труда, производства жилищно-коммунального хозяйства ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна	Күндү бииргэ үлэлиир коллегабытыгар Валентина Михайловна, кэргэнигэр Александр Ивановичка, оҕолоругар таптыыр ийэлэрэ, эбэлэрэ ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна күн сириттэн соһуччумдук туораабытынан дириг кутурбаммытын тиздэбит. Аһыгытын тэңгэ үлэстэбит. Нам 1-кы №-дээх орто оскулатын омух тылын учууталара.	Бииргэ үлэлиир коллегабытыгар Колодезников Валентина Михайловнаҕа, аҕатыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр күн күбэй ийэлэрэ, эбэлэрэ, нэһилиэк ытыктанар киһитэ ЯДРИХИНСКАЯ Александр Семеновна соһуччу күн сириттэн барытынан дириг кутурбаммытын тиздэбит. И.С. Гаврильев аатынан Нам 1-кы №-дээх орто оскулатын коллектива	С глубоким прискорбием сообщаем о кончине после тяжелой и продолжительной болезни любимой матери, бабушки, наставницы, ветерана труда и здравоохранения, Почетного гражданина Намского улуса СИВЦЕВОЙ Клары Георгиевны Дети, внуки, правнуки.

